

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA

UŽITÍ GENETICKÉ METODY ČTENÍ V PRAXI

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lucie Součková

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství pro první stupeň základní školy

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Nováková, Ph.D.

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 17. června 2018

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych ráda poděkovala PhDr. Jaroslavě Novákové, Ph.D. za odborné vedení a přínosné rady při zpracování diplomové práce, kolektivu 5. základní školy v Chebu za možnost provedení vědeckého výzkumu pro diplomovou práci a v neposlední řadě také své rodině a blízkým za trpělivost a podporu během celého studia.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta pedagogická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie SOUČKOVÁ**
Osobní číslo: **P15M0006P**
Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obor: **Učitelství pro 1. stupeň základní školy**
Název tématu: **Užití genetické metody čtení v praxi**
Zadávací katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Prostudovat odbornou literaturu k tématu práce.
2. Problematika prvopočátečního čtení; předpoklady; schopnosti versus dovednosti.
3. Komparace zvolených metod ve vztahu ke schopnostem a budoucím dovednostem dětí.
4. Diagnostika čtení; způsoby hodnocení. Terénní záznamy - vyhodnocení.
5. Způsoby reedukace selhávajících čtenářů u genetické metody.

Rozsah grafických prací: není stanoven

Rozsah kvalifikační práce: 40 normostran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

KOCUROVÁ, M. a kol. *Analyticko-syntetické a genetická metoda ve výuce čtení.*

Praha : UK, 2012. ISBN 978-80-7290-578-2.

KOŘÍNEK M.; KRIVÁNEK Z. a kol. *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní.* Praha

: SPN, 1985.

SANTLEROVÁ, K. *Metody ve výuce čtení a psaní.* Brno : Paido, 1995. ISBN

80-85931-05-2.

WAGNEROVÁ, J. *Nácvik počátečního čtení genetickou metodou.* Plzeň : ZČU, 1997.

ISBN 80-7082-309-7.

WILDOVÁ, R. (ed.) *Aktuální problémy didaktiky prvopočátečního čtení a psaní.*

Praha : UK, 2002. ISBN 80-7290-103-6.

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jaroslava Nováková, Ph.D.
Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání diplomové práce: 16. července 2017

Termín odevzdání diplomové práce: 30. června 2018

RNDr. Miroslav Bardo, Ph.D.
děkan

Prof. PhDr. Vilma Vilimová, CSc.
vedoucí katedry

V Pilsni dne 25. září 2017

OBSAH

Úvod	4
Problematika prvopočátečního čtení	5
Specifické poruchy učení	6
Předpona dys-	7
Dyslexie	7
Dysortografie.....	7
Dysgrafie	8
Obtíže s mluvenou řečí	8
Diagnostika specifických poruch v 1. ročníku zš.....	9
Předpoklady prvopočátečního čtení.....	9
Řeč	9
Zrakové a sluchové vnímání.....	10
Rozvoj motoriky.....	11
Problematika hodnocení čtení.....	12
Současná výuka prvopočátečního čtení	12
Český jazyk a literatura 1. ročníku v učebním plánu a rvp	12
Historie genetické metody	13
Čítanka Poupata	14
Josef Kožíšek.....	14
Metodické zásady nácviku čtení genetickou metodou	15
Fáze nácviku genetické metody.....	16
1. etapa - průpravné období.....	17
Náměty do výuky 1. etapy.....	17
2. etapa - velká tiskací písmena	18
Náměty do výuky 2. etapy.....	18

3. etapa - malá tiskací abeceda	19
Náměty do výuky 3. etapy.....	20
Diagnostika dosažené úrovně čtení genetickou metodou	20
První diagnostický test.....	21
Ukázka prvního kontrolního testu.....	21
Druhý diagnostický test	22
Ukázka druhého kontrolního testu	22
Text „Alena“	22
Text „Zajíček“	23
Třetí diagnostický test.....	23
Ukázka třetího kontrolního textu.....	23
G - test	24
Ukázka diagnostického G- testu.....	24
Reedukace selhávajících čtenářů	25
Vybrané publikace se zaměřením na reedukaci.....	26
Cvičení pro rozvoj čtení.....	26
Hrajeme si ve škole i doma	27
Ukázky cvičení pro rozvoj čtení	28
Cíle průzkumu čtení genetickou metodou	32
Charakteristika šetřeného souboru	32
Průzkumné metody a jejich charakteristika.....	33
Strukturovaný rozhovor s vyučujícím	33
Materiály použité při výuce	35
Učebnice	35
Pracovní sešit.....	36
Čítanka	37
Rámcový plán výuky čtení genetickou metodou	38

Analýza a vyhodnocení jednotlivých nahrávek.....	42
Nahrávka č. 1	43
Nahrávka č. 2	44
Nahrávka č. 3	45
Nahrávka č. 4	46
Nahrávka č. 5	47
Nahrávka č. 6	48
Nahrávka č. 7	49
Nahrávka č. 8	50
Nahrávka č. 9	51
Nahrávka č. 10	52
Nahrávka č. 11	53
Nahrávka č. 12	54
Nahrávka č. 13	55
Nahrávka č. 14	56
Nahrávka č. 15	57
Nahrávka č. 16	58
Nahrávka č. 17	59
Nahrávka č. 18	60
Diskuse	61
Závěr	62
Resumé.....	63
Seznam použité literatury	64
Další zdroje	66
Seznam obrázků, tabulek a grafů	67
Seznam příloh a přílohy.....	70

ÚVOD

Každá základní škola v České republice má v dnešní době právo na volný výběr metod pro výuku. Jinak tomu není ani v případě výuky prvopočátečního čtení. Již v minulosti se učitelé pokoušeli najít neoptimálnější metodu pro výuku elementárního čtení za účelem usnadnit práci žákům i sobě. Josef Kožíšek o metodách výuky prvopočátečního čtení napsal: *„V pravdě však nejsme ničeho tak vzdáleni jako bludu, že kterákoliv metoda by byla samostatečná a překonávala všechny nesnáze, které se vyskytnou při vyučování hromadném. Neuznáváme „nejlepší“ metody, protože žádná není účelem sama sobě. Každá je toliko prostředkem, tedy něčím relativním, vyrůstí má z potřeb a přirozenosti dítěte. A pokud nebudou všechny děti duševními i tělesnými dispozicemi stejné, nebude ani metody, která by vyhovovala všem.“* (Kožíšek, 1914, str. 20-21). Pedagogové mají na výběr hned několik metod pro výuku prvopočátečního čtení. Asi nejběžnější metodou je v českém školství metoda analyticko-syntetická, založená na hláskové stavbě slov. V posledních letech se však stále více rozšiřuje také metoda genetická, která je považována za moderní způsob výuky a rodiči je tak stále více žádaná. V praxi se proto nejen já, ale i moji kolegové setkáváme s nadšenými příznivci i zarytými odpůrci obou metod.

Jelikož je právě genetická metoda často diskutované téma, rozhodla jsem se zaměřit ve své diplomové práci právě na tuto metodu a její užití v praxi. V úvodu práce nastiňuji problematiku prvopočátečního čtení a jeho hodnocení, zabývám se předpoklady, schopnostmi a dovednostmi žáků v dané problematice, věnuji se podrobně jednotlivým fázím nácviku čtení genetickou metodou, její historii a v neposlední řadě také způsobům reedukace selhávajících čtenářů u genetické metody (*„reedukace = speciálněpedagogické metody, kterými se zlepšuje, popř. zdokonaluje výkonnost v oblasti postižené funkce. Zlepšováním činnosti se zpětně působí pozitivně na psychiku postiženého jedince, na jeho postoj k vlastní vadě a prostředí.“*) (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 243). Výzkum jsem zaměřila na zjištění úspěšnosti nácviku druhé etapy čtení genetickou metodou. Zajímali mě také selhávající čtenáři a jejich problémové oblasti projevující se při čtení.

PROBLEMATIKA PRVOPOČÁTEČNÍHO ČTENÍ

„Čtení je druh řečové činnosti, při němž je řeč v optické podobě podnětem, vyvolávajícím u člověka myšlenkové pochody směřující k porozumění obsahu čteného. Pro osvojení složité dovednosti čtení jsou podmínkou určité předpoklady.“ (Kořínek, Křivánek, 1958, str. 5) Děti přichází do styku s knihami a tištěnými texty již v předškolním věku, kdy si prohlíží různé ilustrace, a většina z nich se často, aniž by je k tomu kdokoli nutil, naučí spontánně hravou formou rozpoznávat velkou část tiskací abecedy. Při nástupu do základní školy by měly být základní předpoklady pro úspěšné počáteční vzdělání na dostatečné úrovni. Stanovení doby začátku školní docházky tak není náhodné, ale vychází z předpokladu, že šestileté dítě si dokáže osvojovat základní dovednosti čtení a psaní. *„Mezi základní předpoklady úspěšného počátečního vzdělávání řadíme tyto funkce: vizuální pozornost, diferenciaci, paměť; obdobné funkce sluchové; ovládání očních pohybů; rytmizaci; analýzu a syntézu slabiky, rozklad slova na slabiky; koordinaci oka a ruky; serialitu; pravolevou orientaci. Zmíněné funkce by měly dosáhnout požadovanou úroveň před zahájením povinné školní docházky.“* (Kocurová a kol., 2012, str. 53) Neméně důležitá je také sociální připravenost, jejíž součástí je dobře zvládnutá role školáka, která ale spíše závisí na vlastních životních zkušenostech dítěte. Před vstupem do první třídy je tedy zapotřebí zjistit úroveň vyspělosti dítěte v základních předpokladech.

U dětí, jejichž rozumové schopnosti jsou v dostatečné míře vyzrálé, hovoříme o tzv. školní zralosti, což *„v pedagogicko-psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové vývojové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. Psychologové zdůrazňují, že pojmem „školní zralost“ se akcentuje aspekt biologický, tj. vnitřní, který vychází z dispoziční složky dětského organismu a z procesu zrání. Na základě toho byly zkonstruovány diagnostické testy měřící úroveň školní zralosti. V posledních letech se začíná používat pojem školní připravenost, který zdůrazňuje ty charakteristiky dítěte, které mají vztah k vnějším, sociálním činitelům a k procesu učení.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 304)

Pokud dojde k zjištění nedostatků či odchylek výše uvedených funkcí, je nutné pokusit se je odstranit formou pravidelných didaktických her zaměřených na daný problém, například rozvoj sensorického vnímání procvičením smyslů, cvičení

paměti a rozvoj slovní zásoby, cvičení analýzy a syntézy rozlišováním hlásek a písmen, hry na podporu koncentrace pozornosti, rozvoje představivosti, dechová cvičení apod. V případě, že hry nepřinesou žádný pokrok v problémové oblasti, je namísto poradit se s odborníky pedagogicko-psychologické poradny a zvážit odklad školní docházky, kdy dítě může být zařazeno do tzv. přípravné třídy, ve které dochází k pozvolné adaptaci na školní prostředí, socializaci a osvojování základních dovedností potřebných pro následné osvojení trivie (čtení, psaní, počítání).

I přes to se však může stát, že dítě bude mít v některé z oblastí obtíže. Neúplné rozvinutí některé z funkcí potřebných pro úspěšné počáteční vzdělávání může vést až k poruchám učení. Pedagog je často schopen rozpoznat tyto poruchy již během první třídy, k diagnostice odborníkem dochází až ve druhé třídě.

SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ

„Specifické poruchy učení mohou postihnout dítě s průměrnou i nadprůměrnou inteligencí.“ (Selikowitz, 2000, str. 11 - 12) „Jedná se o souhrnné označení skupin různých poruch, které se projevují obtížemi při nabývání a užívání takových dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování nebo počítání, dále poruchy soustředění aj.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 279)

Je důležité, aby specifická porucha byla odhalena co možná nejdříve, a na základě rozpoznání a zhodnocení konkrétní poruchy pak pedagog zvolil odpovídající postup reedukace a kompenzace, případně upravil hodnocení a klasifikaci dotyčného žáka. Často to bývá právě učitel, kdo si jako první všimne, že by žák mohl mít specifickou poruchu učení. S dítětem totiž tráví spoustu času, má možnost pozorovat jeho chování při práci a porovnávat jeho schopnosti a dovednosti s ostatními žáky ve třídě. U žáků, kteří se vývojově odchylojí od širší normy, je třeba zaměřit se na zvláštnosti, díky nimž pak lze specifickou poruchu odhalit. Na základě pozorování pak vyučující doporučí žáka na vyšetření odborníkem, který stanoví definitivní diagnózu a doporučí vhodný plán usměrňování.

„Nejznámější a nejčastěji studovanou formou specifických poruch učení jsou právě specifické poruchy čtení, kde čtení je konkrétní postiženou dovedností. Jde o stav, který mnoho lidí nazývá dyslexií. Jiné formy specifických poruch učení mohou být také

přítomny, například pravopis, psaní a obtíže s mluvenou řečí.“ (Selikowitz, 2000, str. 53 - 54)

PŘEDPONA DYS-

V moderní češtině slova s předponou dys- velmi často splývají se slovy s předponou dis-. Je třeba si uvědomit, že předpony dys- a dis- jsou zcela odlišné. Dys- pochází z řecké předpony vyjadřující adjektivum špatný, zatímco dis- pochází z latinské předpony od-, roz-. Předpona dys- znamená nedostatečný či nesprávný vývoj, jakýsi rozpor či deformaci. Jedná se o poruchu schopností, která se projevuje obtížemi v určité oblasti daného jedince, ať už ve čtení, psaní, v poruchách pravopisu, matematických či hudebních schopnostech, poruchou kreslení, motorickou neobratností.

DYSLEXIE

„Porucha, která se projevuje obtížemi při čtení, přestože se dítěti dostává běžného výukového postupu, má přiměřenou inteligenci a sociokulturně podnětné prostředí.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 61). Při dyslexii jsou postiženy základní znaky čtenářského výkonu, tj. rychlost, chybovost, technika čtení a správné porozumění čtenému textu. V praxi se projevuje luštěním písmen, hláskováním, domýšlením slov, přesmykováním slabik, záměnou krátkých samohlásek za dlouhé, typické jsou záměny tvarově podobných písmen (b-p-d, a-e). *„Při výuce čtení genetickou metodou je zcela běžným postupem tzv. technika dvojího čtení, kdy si dítě čte slovo potichu po hláskách a poté je vysloví nahlas. Problém spočívá v tom, že v některých případech nedojde ke spojování písmen do slov a dítě není schopno provést hláskovou syntézu.“* (Zelinková, 2009, str. 42)

DYSORTOGRAFIE

Jedná se o poruchu pravopisu, která je úzce spojená s dyslexií. Vzniká narušením sluchového vnímání, kdy žák s obtížemi rozlišuje zvuky a nedokáže tedy analyzovat a syntetizovat, co slyší. Časté jsou také problémy se sluchovou pamětí, neschopnost sluchově se orientovat, nedodržování hranice slov či chybné umístování

diakritických znamének. Typické je také nerozlišování tvrdých a měkkých slabik (dy - di, ty - ti, ny - ni) a sykavek. „Dysortografie se tedy projevuje zvýšeným počtem specifických dysortografických chyb a kromě toho obtížemi při osvojování gramatického učiva a aplikaci gramatických jevů.“ (Zelinková, 2009, str. 43)

DYSGRAFIE

Dysgrafie je porucha psaní postihující grafickou stránku psaného projevu, tj. čitelnost a úpravu. Velmi často se vyskytuje ve spojení s dyslexií, není ale výjimkou, že se projeví u žáka jako izolovaná vada. Nejčastějším projevem této poruchy jsou obtíže spojené se zapamatováním a napodobením tvarů písmen. Písmo je často nečitelné, přepisované, v psaném projevu se objevují škrty, nesprávný sklon písma, psaný projev je pomalý, žák si obtížně vybavuje tvary písmen. Při dysgrafii je narušena jemná a často i hrubá motorika. Žák nemá při psaní uvolněné zápěstí nebo celou paži, psací potřeby drží křečovitě, písemný projev vyžaduje u mnoho úsilí a energie, v důsledku toho se žák rychle unaví a ztrácí motivaci k psaní.

OBTÍŽE S MLUVENOU ŘEČÍ

Poruchy řeči jsou různorodé a měly by být řešeny již v předškolním věku. Důležitým mezníkem jsou třetí narozeniny dítěte, kdy se z hlediska vývoje řeči jedná o zlomový věk. Právě v období třetího roku života totiž dochází k rozšiřování slovní zásoby a správnému používání slov. Varovným signálem bývá situace, kdy dítě po dosažení třetího roku téměř nemluví, jeho slovní zásobu tvoří méně než 30 slov, věty nejsou příliš rozvinuté, řeč je velmi špatně srozumitelná, slova jsou komolena. V tomto případě se jedná o opožděný vývoj řeči a je tedy potřeba začít s vhodně zvolenou logopedickou terapií. V pozdějším věku je pak náprava řeči náročnější a zdlouhavější. Nejrozšířenější vadou řeči je dyslalie, neboli patlavost, projevující se nesprávnou výslovností hlásek (zejména Ř, R, Č, C, L, S, Š), koktavost, kdy je narušena plynulost řeči a dítě zadržává, a breptavost, která se projevuje poruchou dynamiky a tempa řeči, kdy je v důsledku příliš rychlého tempa řeč nesrozumitelná.

DIAGNOSTIKA SPECIFICKÝCH PORUCH V 1. ROČNÍKU ZŠ

Při nástupu dítěte do školy nastává klíčové období pro rozvoj osobnosti a vytváření kladných vztahů ke školnímu prostředí a k učení. V tomto období je zásadní přístup vyučujícího. Učitel prvního stupně by měl v žákovi probudit zájem o školu a motivovat ho k práci. Určité znaky specifických poruch bývají odhaleny již při zápisu do první třídy. Vyučující prvního ročníku má tedy možnost zaměřit se během výuky na problémové oblasti daného žáka a individuálně nastavit vhodný způsob reedukace, který může přispět k odstranění nebo alespoň zmírnění specifických projevů. Při pozorování chování a projevů osobnosti žáka v kolektivu mohou být odhaleny další obtíže identifikující specifickou poruchu. *„Teprve na základě neúspěšného individuálního působení učitele a závažnějších obtížích ve více oblastech posíláme dítě k odbornému vyšetření.“* (Zelinková, 2009, str. 59)

PŘEDPOKLADY PRVOPOČÁTEČNÍHO ČTENÍ

ŘEČ

Jedním ze základních předpokladů pro správný nácvik prvopočátečního čtení je řečová dovednost, kdy by dítě mělo být schopno používat osvojený jazyk, ať už mateřský nebo cizí, ke komunikačním účelům a zvládnout základní receptivní a produktivní jazykové dovednosti. Řeč je složitá dovednost a během prvních let života prochází několika vývojovými obdobími. *„Stádia vývoje řeči dělíme na přípravné období a na vlastní vývoj řeči. Přípravné období probíhá v prvním roce života, dítě si osvojuje návyky, na jejichž základě se později vybuduje skutečná řeč.“* (Šubová, 2006, str. 10) Toto období se nazývá období broukání, na které navazuje období žvatlání, kdy dítě experimentuje s mluvidly a snaží se napodobit hlásky, melodii a rytmus řeči. Ke žvatlání se od prvního roku života připojuje také vědomá zraková a sluchová kontrola. *„Dalším stádiem je vlastní vývoj řeči. Dítě začíná vyslovovat slova, která představují celou větu, a již vyjadřují jeho přání, city, prosby. Tato první slova jsou jednoslabičná i víceslabičná a dítě jich začíná užívat kolem prvního roku života. Později začíná napodobovat dospělé, samo opakuje slova a objevuje mluvení jako činnost.“* (Šubová, 2006, str. 10) Poté přichází stádium rozvoje komunikační činnosti, dochází k osvojování nových slov a k rozvoji slovní zásoby.

Řeč se vyvíjí správně, je-li zachováno působení vnějších i vnitřních faktorů. *„Mezi vnější faktory, které na dítě působí, patří vliv prostředí a výchovy, množství a kvalita řečových podnětů a správný řečový vzor. Z vnitřních faktorů jsou důležité zejména vrozené předpoklady, zdravý vývoj řečových a sluchových analyzátorů, mluvních orgánů, správný fyzický a duševní vývoj a vývoj intelektu. Pokud je narušen jeden faktor, který je potřebný k tvorbě řeči, naruší se celý komunikační proces.“* (Šubová, 2006, str. 10 - 11) Již v předškolním vzdělávání by tedy měla být velká pozornost věnovaná cvičením zaměřených na rozvoj jazyka a řeči. Činnosti na rozvíjení jazykových schopností by měly prolínat všechny aktivity během dne. Při zařazování her a motivovaných cvičení je třeba znát cíl, který mají tato cvičení plnit. Obecně je lze rozdělit do tří skupin na dechová, hlasová a artikulační podle toho, zda rozvíjíme dech, hlas či výslovnost.

ZRAKOVÉ A SLUCHOVÉ VNÍMÁNÍ

Zraková a sluchová percepce se řadí k poznávacím procesům, které zprostředkovávají informace z vnitřního i vnějšího prostředí.

Zraková percepce se rozvíjí již od narození, kdy dítě vnímá nejprve světlo a tmou, později obrysy obličejů, dále se vnímání zpřesňuje a dochází k diferenciaci tvarů, což je důležité jak pro správný nácvik čtení i psaní, tak také pro rozvoj řeči. *„Ukázalo se, že u dětí, které měly později obtíže ve čtení, se projeví již v předškolním věku nedostatky v rozlišování tvarů, které se liší podle osy v rovině horizontální či vertikální.“* (Šubová, 2006, str. 15) U dětí předškolního věku je zrakové vnímání na globální úrovni, kdy celek je vnímán jako souhrn detailů, z nichž některý upoutá dětskou pozornost. S vývojem myšlení dochází k rozvoji zrakové diferenciaci, analýze a syntéze, zlepšuje se zraková paměť. K zrakové diferenciaci patří rozlišování jednotlivých barev, tvarů, vybírání a třídění prvků, určování shod a rozdílů, hledání odlišných a shodných znaků. Pod pojem zraková analýza a syntéza řadíme skládání a dokreslování obrázků. Zraková paměť je schopnost uchovávat zrakové podněty. Do této oblasti spadá zapamatování obrázků, obkreslování, přepis, vnímání posloupnosti a řady.

Zvukové vnímání začíná rozeznáváním jednotlivých zvuků a jejich lokalizací. V pozdějším věku dochází k rozlišování jednotlivých slov ve větě a jejich rytmizaci

v říkadlech, dále pak kolem pátého roku života k vnímání jednotlivých hlásek ve slově, kdy dítě nejprve analyzuje první hlásku, později poslední, nakonec hlásky uprostřed slova. Nejtěžší je pro dítě analyzovat samohláskou končící slova. *„Určování pozice hlásky ve slově je důležitým předpokladem pro zvládnání čtení a psaní. Přibližně v šesti až sedmi letech věku dochází k rozlišování a vnímání délky samohlásky a rozlišení tvrdých a měkkých slabik.“* (Šubová, 2006, str. 17) Stejně jako u zrakové percepce dochází postupně také u sluchového vnímání k rozvoji jednotlivých funkcí. Nejprve dochází k sluchové diferenciaci, tedy rozlišování, určování a poznávání jednotlivých zvuků, rozlišování a určování hlásek, poté ke sluchové analýze a syntéze, kdy dítě tvoří věty ze slov, rozkládá věty na slova, určuje jednotlivé hlásky, skládá a rozkládá slova na hlásky, vyhledává slova obsahující stejnou hlásku. Neméně důležitá je také funkce sluchové paměti, díky které si dítě zapamatovává hlásky, slabiky a slova, říkanky a melodie. V rámci sluchového vnímání by dítě mělo zvládnout také správnou rytmizaci vytleskáváním rytmu nebo vyjádřením rytmu pohybem.

ROZVOJ MOTORIKY

„Motorika je pojem označující celkovou pohybovou schopnost organismu. Hraje významnou roli ve vývoji dítěte. Je prvním prostředkem procesu poznávání okolního světa, podílí se na vývoji kognitivních funkcí. Rozlišujeme hrubou motoriku, která se uskutečňuje prostřednictvím velkých svalových skupin (chůze, běh, lezení), a jemnou motoriku, kterou zajišťuje drobné svalstvo (pohyby rukou, prstů, artikulačních orgánů).“ (Šubová, 2006, str. 23) V rozvoji jedince má hrubá motorika zásadní význam. Nedostatky ve zvládnání hrubé motoriky se projevují neobratností, nešikovností, špatnou koordinací pohybů. Pro zvládnutí správné techniky čtení a psaní je důležitá správná funkce jemné motoriky. Příprava na čtení a psaní tedy spočívá v systematickém posilování záprstního a prstového svalstva a ve zdokonalování psychomotorických schopností potřebných pro výuku psaní. Uplatňuje se tak souhra motorických, zrakových, sluchových a kinestetických analyzátorů. Důkladná příprava zahrnuje také zdokonalování v prostorové a směrové orientaci.

PROBLEMATIKA HODNOCENÍ ČTENÍ

V prvním ročníku by obecně mělo mít hodnocení zejména motivační charakter. Hodnocení rozdělujeme na písemné a ústní. Pozitivním ústním hodnocením u žáků nešetříme. Motivovat bychom měli zejména selhávající čtenáře, aby neztratili zájem o čtení. Přístup vyučujícího je na prvním stupni velice důležitý, jelikož si v této době žáci vytvářejí vztah ke škole. Chceme, aby tento vztah byl pozitivní a žáci docházeli do školy s radostí. Nesmíme bohužel opomíjet také opravu chyb. Při čtení bychom měli žáka na chybu upozornit, aby měl možnost si ji opravit. Ke každému žákovi přistupujeme individuálně. Písemné hodnocení by mělo být taktéž motivující. Prvními známkami by měly být motivující jedničky. U žáků první třídy může být navíc doplněno razítkem, samolepkou či obrázkem, který si žáci mohou následně vybarvit. Písemné hodnocení začínajících čtenářů je složité. Měli bychom zohlednit, zda žák dokáže rozlišit grafickou i zvukovou podobu slova, zvládne rozdělovat slova na jednotlivé hlásky, zná význam užitého slova ve větě, spojuje jednotlivá slova do vět, nebo zda pozná začátek a konec věty. Hodnocení je zpětnou vazbou také pro učitele, který na základě hodnocení žáků může zhodnotit kvalitu své práce. Má také informační charakter pro rodiče i pro žáky. U čtení hodnotíme rychlost, kvalitu a porozumění čtenému textu.

SOUČASNÁ VÝUKA PRVOPOČÁTEČNÍHO ČTENÍ

V současnosti jsou na českých školách využívány převážně dvě metody výuky prvopočátečního čtení. Rozšířenější z nich je metoda analyticko-syntetická, jež klade velký důraz na techniku čtení. Základem analyticko-syntetické metody jsou slabiky a jejich vázání do slov. Modernímu pojetí výuky vychází více vstříc méně rozšířená metoda prvopočátečního čtení, metoda genetická, upřednostňující techniku porozumění. Genetická metoda dává navíc prostor pro individualizaci a otevřené vyučování. K dalším v České republice experimentálně využívaným metodám patří např. metoda globální a sfumato.

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA 1. ROČNÍKU V UČEBNÍM PLÁNU A RVP

Výuka mateřského jazyka v 1. ročníku se skládá ze tří hlavních složek. Tvoří ji jazyková výchova, literární výchova a komunikační a slohová výchova. Jazyková

výchova učí žáky osvojování spisovné formy jazyka a logickému myšlení vedoucímu k jasnému a srozumitelnému vyjadřování. V literární výchově si žáci osvojí dovednost rozeznávat literární druhy podle jejich znaků a vytváří si vlastní názory o přečtených dílech. Komunikační a slohová výchova učí žáky mimo jiné pracovat s různými typy jazykových sdělení a číst s porozuměním. Tyto tři základní složky jsou doplněny dramatickou výchovou, díky které si žáci osvojují verbální a neverbální komunikaci. Závazným dokumentem pro tvorbu učebních plánů je v současnosti Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání vydaný Ministerstvem školství České republiky. Na základě výstupů podrobně popsanych v Rámcovém vzdělávacím programu si vyučující sestaví učební plán tak, aby dodržel dosažení výstupů v jednotlivých obdobích. Volba metody, díky které požadovaných výstupů dosáhne je pak na samotném učiteli, mnohdy je však podřízena pravidly školy. Je proto běžné, že na některých školách se vyučuje pouze jedinou metodou a jiné metody vedení školy vyučovat nepřipouští, jsou ale i takové základní školy, kde je možné, že se v paralelních třídách vyučují různé metody. Záleží tedy na rodiči, pro kterou z metod se rozhodne.

HISTORIE GENETICKÉ METODY

Genetická metoda se objevila krátce před první světovou válkou. Jedná se o původní českou metodu, jejímž autorem je elementarista a básník Josef Kožíšek (1861 - 1933). Je autorem poetické čítanky pro první třídu Poupata, která vyšla roku 1913, významně obohatila dětskou literaturu i elementární školu a přinesla genetickou metodu, nazývanou také Kožíškovu, do českých škol a stala se tak východiskem stereotypu tehdejší metodiky elementárního čtení. Po letech pak dala základ novému způsobu čtení v českých školách a podnítila tvorbu čítanky „Učíme se číst“ od Jarmily Wagnerové, která ve školním roce 1995/1996 se souhlasem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky koncipovala projekt s cílem naučit žáky prvního ročníku číst genetickou metodou. Ta se následně poměrně rychle rozšířila do celé republiky a nyní se stále více dostává do podvědomí veřejnosti, zejména rodičů budoucích prvňáčků. *„Čtení za pomoci nejmenší jednotky psané řeči - grafému - se nezávisle na tom, že u nás tuto metodu užíváme už patnáct let (i když první podnět přišel již v osmdesátých letech), objevilo i ve Francii (2006), Švýcarsku (2006), Německu (2008) a šíří se i do dalších zemí jako inovativní, motivující, radostný*

způsob čtení.“ (Kocurová a kol., 2012, str. 107). Právě to je hlavním významem také genetické metody, která je pro děti motivující, působí jim radost a od samého počátku učí nácviku čtení s porozuměním.

ČÍTANKA POUPATA

Čítanka je malého formátu a má 128 stran. Obsahuje pro děti jasné a věku přiměřené básničky a příběhy autorovy tvorby. Na prvních stranách čítanky probíhá nácvik písmen velké tiskací abecedy, slov a vět a nácvik plynule přechází v procvičování velkých tiskacích písmen menšího rozměru. Další strany jsou věnovány osvojování malé tiskací abecedy a následnému upevnování již naučených velkých i malých tiskacích písmen. Do poslední etapy je zařazen nácvik psacího písma velké i malé tiskací abecedy. V závěru čítanky jsou texty ke čtení pohádek v tiskací abecedě nazvané Babiččin koutek.

JOSEF KOŽÍŠEK

Josef Kožíšek zasvětil svůj život dětem, učitelství a literární činnosti. Napsal mnoho příspěvků do dětských časopisů, a vyšla i řada jeho knih, kdy převážnou většinu tvořily verše určené dětským čtenářům. Byl literárně činný také v oblasti odborné pedagogiky, psal metodické úvahy a články. Při tvorbě čítanek vycházel nejen ze svých zkušeností učitele a básníka, ale také z analýz zkušeností českých elementaristů. Zároveň se snažil dbát na rozvoj estetické, mravní i vlastenecké výchovy. *„Ve stejném roce jako Poupata vyšly i Rozpravy o čtení elementárním. Kožíšek se ve své studii zamýšlí nad řadou didaktických problémů, spojných s nácvikem prvopočátečního čtení, hledá odpovědi na své otázky a vysvětluje podstatu genetické metody. Řeší funkci nápovědných obrázků ve slabikářích, zamýšlí se nad problémem dítě a písmo a uvádí výsledky svých didaktických pokusů ve třídě elementární.“* (Kocurová a kol., 2012, str. 113) Ve svém experimentu využil hru s písmeny, kdy izolovaná písmena označují jména žáků a lépe se tak zapamatují. Začíná velkými tiskacími písmeny, a v prvních fázích psací písmo vypouští. Dle Kožíška jsou tvary psací abecedy pro elementární písmo příliš složité, velká tiskací abeceda oproti tomu nezatěžuje zrak, paměť ani ruku, protože písmena velké abecedy hůlkového písma se skládají z malého počtu snadných, dostatečně velkých

a zřetelných čar. Tvoří je totiž pouze dva prvky, kruhové oblouky a přímky. Pozastavuje se také mimo jiné nad problémem zvukové skladby slov a odsuzuje slabikovací metodu z důvodu nepřírozenosti, náročnosti a zdlouhavosti. Odkaz, který tu zanechal je stěžejním materiálem pro tvorbu nových materiálů pro výuku prvopočátečního čtení genetickou metodou.

METODICKÉ ZÁSADY NÁCVIKU ČTENÍ GENETICKOU METODOU

Jarmila Wagnerová v Metodické příručce k učebnici Učíme se číst pro 1. ročník základní školy (1998) specifikuje deset hlavních metodických zásad při práci s genetickou metodou.

1. V prvních dvou etapách nácviku žáci pracují pouze s písmeny velké tiskací abecedy, kdy na začátku využívají k vyvození abecedy počáteční písmena jmen žáků. Všechna písmena abecedy jsou také vyvěšena na viditelném místě ve třídě a během výuky mají děti možnost využívat různé dostupné pomůcky s velkými tiskacími písmeny. Co si žáci přečtou, zapisují hůlkovým písmem do sešitu, nebo přímo do své učebnice.
2. Do výuky minimálně během prvního pololetí školního roku pravidelně zařazujeme cviky na rozvoj fonemického sluchového vnímání, zejména cvičení na hláskovou syntézu a analýzu slov (B-É = BÉ; P-E-S = PES; LES = L-E-S; apod.). Záměrně se zatím vyhýbáme skupinám dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě, jelikož je čtení slov s těmito skupinami obtížnější.
3. Týden před prvním čtením z učebnice nacvičujeme s žáky krátké a dlouhé samohlásky. Dbáme na správnou délku při vyslovování, aby si žáci uvědomili význam fonetického znaménka nad dlouhou samohláskou.
4. Do svých hodin pravidelně začleňujeme různá dechová cvičení, která by neměla být jednotvárná. Obměňováním docílíme, že jsou cvičení pro žáky přitažlivá a motivující k práci. Dechová cvičení slouží k nácviku správného hospodaření s dechem, můžeme je využít ke zklidnění a koncentraci. Při dechových cvičeních provádíme také gymnastiku mluvidel, artikulační cvičení, zejména pak sykavek, ř, r, procvičujeme smyslové vnímání a vnímání rytmu.

5. Slova žáci hláskují a poté přečtou naráz. Ke čtení se nepoužívá slabika. Krátká slova naučíme žáky číst najednou bez zbytečného hláskování. Skupiny dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě nacvičujeme ve slovech, nikoli samostatně.
6. Velkým pomocníkem při nácvičování nám může být psací stroj nebo počítač. Využíváme proto k obohacení výuky počítačovou učebnu, kde necháváme žáky vyťukávat slova na klávesnici, rovněž doporučíme rodičům, aby se snažili tuto činnost u svých dětí podpořit. Pokud možnost zapisování na počítači nebo stroji chybí, mohou žáci zapisovat slova a své myšlenky do sešitu pro tento účel určeného a vytvořit si tak zapisovací deník.
7. V průběhu nácvičování velké tiskací abecedy uvolňujeme ruku kresebnými cviky a psaním hůlkovým písmem. Výuku vhodně doplňujeme uvolňovacími cviky na uvolnění paže a zápěstí.
8. Po dokončení prvních dvou fází nácvičování čtení genetickou metodou plynule přecházíme ke čtení malých tiskacích písmen. V této fázi se uplatní tvarová podobnost mezi většinou velkých a malých tiskacích písmen. Malá písmena nezapisujeme, jejich tvary jsou pro elementární výuku složité.
9. V době, kdy žáci umějí číst velká a malá písmena tiskací abecedy, přecházíme na nácvičování psacího písma. Tento přechod přizpůsobíme možnostem žáků ve třídě a nesnažíme se ho uspěchat. Využíváme opět vzájemné podobnosti mezi tvary psacího a tiskacího písma.
10. Pokud texty obsahují delší slova, která nelze nahradit kratšími, tedy vhodnějšími pro prvopočáteční čtení, pomáháme žákům, kteří se při jejich čtení zarazí a slovo luští, cvičeními k rozšíření zorného pole a rychlejšímu postřehování slov. Je nevhodné pomáhat žákům tak, že bychom delší slova začali rozkládat na slabiky. V tomto případě dosáhneme pouze toho, že dítě slovo plynuleji přeslabikuje, uniká mu však jeho smysl a musí se k tomuto slovu víckrát vracet, aby si jej přečetlo znovu. Více žákům pomůžeme spíše tím, že delší a složitější slova nacvičíme předem. (Wagnerová, 1998, str. 13 - 15)

FÁZE NÁCVIKU GENETICKÉ METODY

Nácvičování čtení genetickou metodou je členěno do 3. základních etap logicky na sebe navazujících. Přechod mezi jednotlivými etapami by měl být nenásilnou formou a individuálně přizpůsoben možnostem žáků v dané třídě. Jednotlivé etapy nejsou

tedy pevně časově ohraničeny, dá se ale říci, že první etapa trvá zhruba tři až čtyři týdny, nácvik ve druhé etapě je pak přibližně čtyři až osm týdnů, do zbývajících třetí etapy žáci vstupují přibližně na začátku ledna, tedy 5 měsíců po zahájení povinné školní docházky.

1. ETAPA - PRŮPRAVNÉ OBDOBÍ

Během první etapy, kterou nazýváme také přípravná, se žáci formou hry seznamují s tvary písmen velké tiskací abecedy. Během této úvodní etapy by žáci měli získat zájem o čtení, pozitivní motivaci a radost, což vyvolá efektivnější dosažení požadovaného cíle, tedy naučit žáky číst a psát. V začátcích není potřeba žádné učebnice, pro žáky je v prvním měsíci po nástupu do školy vše nové, žáci se seznamují se školním prostředím a výuka v prvních měsících by měla probíhat zejména formou hry. Využíváme zejména počáteční písmena jmen žáků a psaní jmen velkým tiskacím písmem. (Kocurová a kol., 2012, str. 151 - 152)

Průpravná etapa je velice důležitá také z toho důvodu, že se zaměřuje na cvičení dílčích funkcí, jako je logické uvažování, pravolevá orientace, zrak, paměť, sluch. Zejména rozvoji sluchového vnímání je věnována velká pozornost. Do výuky je třeba pravidelně zařazovat hry a činnosti na zvyšování fonologického uvědomění, procvičovat hláskovou syntézu a analýzu slov. Přestože si většina žáků v první etapě dokáže zapamatovat všechna písmena, cílem této etapy není zapamatování si celé abecedy. Tu si žáci postupně osvojují až ve druhé etapě. Rychlost postupu by měla být přizpůsobena různým úrovním žáků tak, aby měl každý z nich prostor a čas na vyrovnání případných nedostatků souvisejících s předpoklady pro úspěšné zvládnutí čtení.

NÁMĚTY DO VÝUKY 1. ETAPY

- *„nadsat ve třídě předměty velkými tiskacími písmeny, například OKNO, DVEŘE, TABULE, STŮL*
- *opatřit lavice jmenovkami žáků*
- *čtení ranních vzkazů*
- *hry se stínovými obrázky*
- *rozeznávání zvuků v třídě, například ťukání na tabuli, cinkání klíčů, trhání papíru*

- práce se jmény dětí, například jsem Anička, moje jméno začíná na A
- určování počáteční hlásky sluchem, práce s obrázky, například auto začíná na A
- říkat, co mají společného například auto-anděl-ananas
- mluvit „mart’anštinou“, tedy rozkládat slova na hlásky
- hádanky s nápovědou: je to skupina stromů a je to L-E-S“
(Čtení genetickou metodou [online] 2015)

2. ETAPA - VELKÁ TISKACÍ PÍSMENA

V druhé etapě již žáci využívají učebnice, do kterých mohou zároveň i psát, spolu s pracovním sešitem, který rozšiřuje variabilitu procvičování jednotlivých jevů. Tyto dva učební materiály můžeme doplnit ještě o další doplňkové materiály vytvořené pro výuku genetickou metodou, například doplňkovou čítanku. Tu zprvu využijí zejména dobří čtenáři. Žáci postupně vyvozují a osvojují si všechna písmena velké tiskací abecedy. Pro vyvozování nového písmene můžeme použít několik metod, ať už pohádku, dramatizaci, spojení písmene a grafomotorického prvku, nebo zapojení smyslů. Žáci zkoušejí číst nejprve jednotlivé hlásky, následně kratší slova, později celé věty. Nacvičujeme čtení skupin dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě ve slovech. Cílem je vytvoření základních čtenářských návyků. (Kocurová a kol., 2012, str. 152 - 153) „Nenásilně vedeme děti k tomu, aby dlouho nehláskovaly, ale zkoušely číst postupně zrakem.“ (Wagnerová, 1996, str. 21) Šikovnější děti začínají číst zrakem ve velmi brzké době, zejména krátká tří až čtyřpísmenná slova.

I nadále probíhá ve druhé etapě syntéza a analýza slov hravou formou, do hodin začleňujeme cvičení fonematického sluchu a fonologického uvědomování v kombinaci se zápisem tiskacími písmeny. Podporujeme tak rozvoj čtenářské gramotnosti a přípravu na pozdější psaní psacím písmem.

NÁMĚTY DO VÝUKY 2. ETAPY

- „hry na zapamatování tvarů písmen
- zapojení hmatu modelováním, lovením písmen, skládáním ze špejlí, vybarvováním, obtahováním
- zapojení sluchu například hrou hláska nás proudí
- vystřihování písmen z novin

- skládání písmen a slov z víček, kostek
 - skládání rozstříhaných písmen a slov
 - přiřazování slov k obrázku
 - vějíře z písmen na tvoření slov
 - domino se slovy
 - obrázkové skládačky
 - odpovědi k větám ANO-NE
 - doplňování vynechaných slov do textu
 - plnění úkolů zapsaných na lístečkách
 - dokončování vět vhodným slovem“
- (Čtení genetickou metodou [online] 2015)

3. ETAPA - MALÁ TISKACÍ ABECEDA

Již na konci druhé etapy někteří žáci poznávají jednotlivé tvary malé tiskací abecedy, a to na základě podobnosti s velkými tiskacími písmeny. Přechod z velkých tiskacích písmen na písmena malá tiskací je velmi rychlý. Žáci na základě tvarové podobnosti dokáží k velkému písmenu snadno přiřadit malé písmeno. Nejsnazší je začít tvarově stejnými písmeny Ss, Oo, Zz, Vv, Cc, Uu a tvarově hodně podobnými písmeny Jj, Pp, Yy, Kk, Mm. Přechod na malá tiskací písmena by měl přijít v době, kdy žáci již nehláskují nahlas, ale čtou celá slova najednou. Malými tiskacími písmeny žáci nepíší. Slova stále zapisují písmeny velkými tiskacími. (Kocurová a kol., 2012, str. 153 - 154)

Ani ve třetí fázi neopomíjíme procvičovat hláskovou syntézu a analýzu již delších a obtížnějších slov. Před Vánocemi by žáci měli mít dostatek čtenářských zkušeností, měli bychom však respektovat různé dispozice žáků a nespěchat na ně. Činnost se postupně zdokonaluje cvikem, dochází také k rozšiřování zorného pole. Dobré čtenáře vedeme k tichému čtení, schopnost porozumění čtenému si ověříme položením kontrolních otázek. Technika porozumění je totiž hlavní úlohou čtení, správná technika čtení je pak prostředkem ke správnému porozumění.

Po osvojení malých tiskacích tvarů písma přichází nácvik písma psacího. Během prvních dvou etap pravidelně procvičujeme a uvolňujeme ruku, aby byla na psací písmo připravená. Při vyvozování psacího písma postupujeme stejným způsobem,

jako při vyvozování malých tiskacích písmen, kdy přiřazujeme tiskacímu tvaru písmene písmeno psací.

NÁMĚTY DO VÝUKY 3. ETAPY

- „barevné kroužkování stejných písmen
 - *domino se slovy*
 - *obrázkové skládačky*
 - *odpovědi k větám ANO-NE*
 - *skládání rozstříhaných písmen a slov*
 - *přiřazování slov k obrázku“*
- (Čtení genetickou metodou [online] 2015)

DIAGNOSTIKA DOSAŽENÉ ÚROVNĚ ČTENÍ GENETICKOU METODOU

Během výuky prvopočátečního čtení by měly být do vyučování po určitých dokončených fázích nácviku zařazeny diagnostické testy prověřující kvalitu vyučování elementárnímu čtení. Jinak by tomu nemělo být ani u metody genetické. Pravidelná diagnostika nám dává zpětnou vazbu o tom, zda je výuka kvalitní, pomůže nám odhalit a případné nedostatky, které tak můžeme následně včas odstranit, vede ke zkvalitnění samotné práce vyučujících, umožňuje zjistit úroveň čtenářských dovedností jednotlivých žáků. Diagnostické testy by měly být součástí každé kvalitní učebnice určené pro výuku prvopočátečního čtení, aby si pedagog měl možnost vytvořit podrobnější přehled o svých žácích. Před jednotlivými testy žáky nestresujeme, testovací prověrku žákům zadáme jako kterýkoliv jiný úkol. Stres totiž může mít u některých žáků negativní vliv na kvalitu výsledků.

Při čtení genetickou metodou používáme pro kontrolu dosažené úrovně tři testy. Jejich výsledky mají orientační charakter a nejsou podkladem pro hodnocení. Jsou prostředkem kontroly dosažených cílů a podávají nám informace o chybách jednotlivých žáků, které bychom měli individuálně odstranit. (Wagnerová, 1998, str. 39)

PRVNÍ DIAGNOSTICKÝ TEST

„První kontrolní test zadáváme dětem v polovině listopadu, v době, kdy končí druhá etapa nácviku čtení a čtou se poslední pohádky v čítance. Test je koncipován tak, aby prověřil, zda děti zvládly velkou tiskací abecedu a základy čtení.“ (Wagnerová, 1998, str. 38) Před testem žákům vysvětlíme, jaký úkol je čeká, všichni začnou psát najednou na pokyn vyučujícího. Test je tvořen jedenácti jmény, která jsou napsaná velkými tiskacími písmeny. Žáci čtou a píší jména chlapců a dívek, poslední složitější jméno je pejska. Vyučující mezitím sleduje práci žáků, případně si poznamenává individuální zvláštnosti. Zaměřuje se zejména na znalost jednotlivých písmen, hláskovou analýzu a zrakové rozlišování. Žáci, kteří ukončí svoji práci, se přihlásí a učitel testy postupně vybírá a zaznamenává čas a počet chyb. Grafická stránka písma se nehodnotí. Průměrným žákům trvá prověrka přibližně šest minut, výborní žáci mohou odevzdávat již za tři minuty, žákům selhávajícím trvá prověrka deset a více minut. (Wagnerová, 1998, str. 39)

UKÁZKA PRVNÍHO KONTROLNÍHO TESTU

„JMÉNO A PŘÍJMENÍ:

NAPIŠ:

KÁJA _____

PAVEL _____

MILAN _____

GÁBINA _____

ŽOFKA _____

ČENDA _____

CILKA _____

ŘEHOŘ _____

ZUZANA _____

VLASTA _____

POČET CHYB:

ČAS:“

(Wagnerová, 1998, str. 40)

DRUHÝ DIAGNOSTICKÝ TEST

Druhé testování by mělo proběhnout na konci prvního pololetí, tedy v druhé polovině ledna. „Je zaměřen k posouzení kvantitativní a kvalitativní stránky čtení a úrovně čtení s porozuměním.“ (Wagnerová, 1998, str. 39) Učitel tak získává možnost posoudit a zaznamenat úroveň četby neznámého textu. Žáci postupně čtou předložený text, který je již napsaný malými tiskacími písmeny. Vyučující zaznamenává, kolik slov žák přečte za jednu minutu, chyby, kterých se dopustil, a způsob čtení, zda čte po hláskách, po slovech, plynule. Většina žáků by v tomto období měla již číst plynule, avšak stále ještě pomalejším tempem, obtížnější slova naráz po krátké pauze. Známe-li podstatu obtíží selhávajících žáků, můžeme chyby ve čtení napravit. (Wagnerová, 1998, str. 39)

UKÁZKA DRUHÉHO KONTROLNÍHO TESTU

Jarmila Wagnerová uvádí ve své publikaci Jak naučit číst podle genetické metody dvě varianty ze souboru standardizovaných textů vhodných pro diagnostické testování. Druhý z nich je určen spíše žákům druhé třídy základní školy a je vhodný pro žáky s vysokou úrovní čtenářských návyků. Na konci každého řádku je číslo uvádějící počet slov.

TEXT „ALENA“

<i>„Alena je ráda u tety. Je u ní od jara až do zimy.</i>	13
<i>Pomáhá tetě doma i na poli. V létě chodí s tetou</i>	24
<i>do lesa. Obě tam bývají od rána do večera. Večer</i>	34
<i>doma teta uvaří večeři. Po večeři myjí obě nádobí.</i>	43

<i>Umyté nádoby Alena sama utírá. Alena se u tety</i>	52
<i>Taky učí. Píše si tu domácí úkoly.</i>	59“

(Wagnerová, 1996, str. 39)

TEXT „ZAJÍČEK“

<i>„Sotva se naučil běhat, už prosil maminku, aby mohl jít na</i>	11
<i>procházku. Sluníčko hřálo, ptáčkové zpívali a zajíček vesele</i>	19
<i>poskakoval. Byl rád, že si může sám bez dohledu prohlédnout</i>	29
<i>vše, co se mu líbí. Pořád nové věci nacházel - už toho měl</i>	41
<i>plnou hlavičku a těšil se, že bude mamince vypravovat o veli-</i>	51
<i>kém ptáku, květinách, o včelách a srncích. Sedl si na boběček</i>	62
<i>a přemýšlel: Jak je vše krásné! Pole, lesy, luka -</i>	72
<i>všechno je mi přístupné. Jen přijdu a mohu hodovat tu nej-</i>	82
<i>jemnější travičku. Čeho se bát? Maminka mi sice říkala, abych</i>	92
<i>daleko nechodil - Cožpak mě někdo chytí?</i>	98“

(Wagnerová, 1996, str. 39)

TŘETÍ DIAGNOSTICKÝ TEST

Poslední diagnostický test zařadíme do období první poloviny června. Jeho účelem je stejně jako u druhého kontrolního testu sledování čtenářského vývoje žáků a posouzení kvality hlasitého čtení. Test pak můžeme porovnat s přechozími výsledky. Postupujeme stejně jako v předchozím testu. Každý žák čte jednu minutu a vyučující zaznamenává případné chyby a konečný počet přečtených slov. Zároveň také následně ověřuje, například převyprávěním nebo pomocí otázek, zda dítě čtenému textu porozumělo. (Wagnerová, 1996, str. 39)

UKÁZKA TŘETÍHO KONTROLNÍHO TEXTU

<i>„Jak se krtci potkali</i>	
<i>Byli jednou dva krtci. Jeden bydlel blízko vrátek a druhý u plotu</i>	12

<i>na konci zahrady. Jednoho dne si oba naráz řekli, že se pojedou</i>	25
<i>navštívit. To je tak. Krtci nechodí po cestách ani po pěšinách. Jezdí</i>	37
<i>metrem. Každý má pod zemí svůj vlastní tunel, nasedne ve vlastní</i>	48
<i>stanici do vlastního osobního vagonu a jede. Uprostřed zastaví,</i>	57
<i>rozhlédne se, jestli tu někde do tunelu nenateklo nebo jestli se</i>	68
<i>neprobořil strop, a když je všechno v pořádku, pokračuje v jízdě.</i>	79
<i>Na konečné zavolá. Vystupovat! Ukázněně opustí vagon a vyjede</i>	88
<i>Po schodech nahoru přímo ve stanici, které se říká krtina. Všechny</i>	99
<i>Stanice krtčího metra se tak jmenují. A tak všichni krtkové neustále</i>	110
<i>Jezdí z krtiny do krtiny, i když je to pokaždé jiná hromádka hlíny.</i>	123“

(Wagnerová, 1998, str. 39)

G - TEST

Během první poloviny června můžeme rovněž využít pro diagnostiku G - test, který testuje souběžně rychlost čtení, úroveň čtení s porozuměním a osvojení písmen psací abecedy. Test spočívá v tom, že žáci čtou pozorně věty a otázky a následně na otázky odpovídají psacím písmem. Odpovědi jsou jednoslovné. Vyučující opět zaznamenává čas využitý ke splnění daného úkolu, počet nesprávných odpovědí a případně vynechaná či deformovaná nebo špatně napsaná písmena. (Wagnerová, 1996, str. 39) Tento test je pro žáky obtížnější a je vhodné ho využít ve třídě s žáky, kteří mají velmi dobrou úroveň čtení. Selhávajícím čtenářům může přinést pocity neúspěchu, selhání, ztracení se v četbě a zároveň v činnosti psaní.

UKÁZKA DIAGNOSTICKÉHO G- TESTU

„Milan mete. Kdo mete?

Ema jásá. Kdo jásá?

Pepa má sílu. Kdo má sílu?

V lese je Ota. Kdo je v lese?

Toman umí plavat. Kdo umí plavat?

<i>Udo píše úkol. Kdo píše úkol?</i>	_____
<i>Máma myje Julu. Koho myje máma?</i>	_____
<i>Žofka běží domů. Kdo běží domů?</i>	_____
<i>Jana má Nánu. Koho má Jana?</i>	_____
<i>Léna nese mísu. Kdo nese mísu?</i>	_____
<i>Doma je Dana. Kdo je doma?</i>	_____
<i>Kája to umí. Kdo to umí?</i>	_____
<i>Eva vede Věnu. Koho vede Eva?</i>	_____
<i>Ivan nese nákup. Kdo nese nákup?</i>	_____
<i>U Evy je Roman. Kdo je u Evy?</i>	_____
<i>Alena maluje les. Kdo maluje les?</i>	_____
<i>Karel veze Zuzku. Koho veze Karel?</i>	_____
<i>Hana pase husy. Kdo pase husy?</i>	_____
<i>Vašík hledá Slávu. Koho hledá Vašík?</i>	_____
<i>Šárka zalévá květiny. Kdo zalévá květiny?</i>	_____
<i>Cíla píše úlohu. Kdo píše úlohu?</i>	_____
<i>Čenda nosí vodu. Kdo nosí vodu?</i>	_____
<i>Ola čeká fandu. Koho čeká Ola?</i>	_____
<i>Borek sedí doma. Kdo sedí doma?</i>	_____
<i>Gusta má velkou radost. Kdo má radost?"</i>	_____

(Wagnerová, 1996, str. 40)

REEDUKACE SELHÁVJÍCÍCH ČTENÁŘŮ

Žádná z dostupných metod pro elementární výuku čtení nebude vždy vyhovovat všem žákům ve třídě. Někteří žáci mohou mít s nácvikem čtení z různých důvodů potíže. Mohou být nedostatečně vyvrálení a nepřipravení na nástup do školy, nebo mohou mít některou ze specifických poruch učení, která jim výuku čtení znesnadňuje. Je tedy potřeba, aby vyučující v elementární třídě zařazoval

individuálně zaměřená reedukační cvičení a hry. Jak již bylo v úvodu popsáno, reedukace obsahuje „speciálněpedagogické metody, kterými se zlepšuje, popř. zdokonaluje výkonnost v oblasti postižené funkce. Zlepšováním činnosti se zpětně působí pozitivně na psychiku postiženého jedince, na jeho postoj k vlastní vadě a prostředí.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 243) Do výuky je tedy třeba zařazovat takové činnosti, které povedou ke zlepšení či zdokonalení problematické oblasti. Zároveň by měla být pro dítě zábavná a motivující, využívat bychom měli tedy zejména různé didaktické hry. Nemusíme se však s těmito činnostmi zaměřovat pouze na problematické žáky. Různá cvičení pro rozvoj čtení jsou vhodná pro všechny začínající čtenáře a pomáhají jim rozvíjet motoriku, zrakové a sluchové vnímání, řeč. Zároveň jsou také vhodnými krátkodobými vsuvkami vedoucími k obohacení a zpestření výuky. Cvičení můžeme navíc koncipovat tak, že je následně využijeme také v jiných předmětech a podpoříme tak mezipředmětové vztahy. Z vlastní zkušenosti vím, že vyučující rádi využívají různé křížovky, čtyřsměrky a spojovačky z oblasti prvouky i matematiky a tajenky pak využijí v následujících hodinách.

VYBRANÉ PUBLIKACE SE ZAMĚŘENÍM NA REEDUKACI

V současné době je na českém trhu velké množství publikací zaměřených na reedukaci. Jednotlivá cvičení lze také bez větších obtíží nalézt na internetu. Ve své diplomové práci se zaměřím na dvě publikace, které jsou běžně využívány ve výuce prvopočátečního čtení na základní škole, na níž působím.

CVIČENÍ PRO ROZVOJ ČTENÍ

Publikace Pavla Svobody (2008), který se zabývá speciálněpedagogickou diagnostikou a reedukačními technikami pro nápravu očních pohybů u dětí se specifickými poruchami učení, je určena začínajícím čtenářům a žákům se specifickými poruchami učení. Obsahuje řadu zábavných průpravných cvičení, které vedou ke správným návykům při čtení, k rozvoji paměti a fonetického vnímání a k tříbení rozlišovacích schopností. Jednotlivé úkoly jsou zaměřeny do oblasti stimulace okulomotorických pohybů. Cvičení rovněž podporují mezipředmětové vztahy, při řešení úkolů tedy dochází ke vzájemnému propojování procesu čtení

s osvojováním nových poznatků z jiných oblastí, například přírodovědných, zeměpisných, či literárních. Publikace je vhodná také k obohacení výuky nebo k domácí přípravě na vyučování. Od jiných se liší zejména tím, že cvičení obsahují motivační složku. (Cvičení pro rozvoj čtení [online] 2018)

HRAJEME SI VE ŠKOLE I DOMA

Tato publikace, jejíž autorkou je Lenka Syrová vyšla v roce 2014 v nakladatelství Fraus a lze použít jako doplňkový materiál ke kterékoliv učebnici určené pro genetickou metodu. Můžeme ji rovněž použít jako procvičovací sešit pro domácí přípravu na vyučování. Je pojata netradičně formou 40 pracovních listů. Ke každému pracovnímu listu je navíc připojena strana s náměty pro práci ve škole i na doma. Publikaci tak můžeme využít jako materiál, se kterým se dá dlouhodobě pracovat také v rámci mezipředmětových vztahů. Pracovní učebnice je napsána velkými tiskacími písmeny a pokrývá tak první dvě etapy výuky prvopočátečního čtení genetickou metodou. Autorka v ní myslí také na rychlejší žáky a každý pracovní list tak obsahuje úkoly a nápady navíc. Neopomenula rovněž sebehodnocení žáků formou vybarvování obličejů. (Čtení genetickou metodou [online] 2015)

UKÁZKY CVIČENÍ PRO ROZVOJ ČTENÍ

Průpravná cvičení 12

1 **Rozlišování znaků**

Pouze značka pavouka označuje platná písmenka. Čti je zleva doprava a objevíš druhy pavouků.

H	P		F	O	
	G	W			É
A			K		O
U			T		D
O	N			Í	
Z		R	K		

2

A			U		N
	B			J	
O		K		Ě	K
Ž	U	K	Ý		
F		N			
	Í		H	P	K

3

s		č		f	s	u
e	g				f	i
	l		i	j		é
		č			s	
š			č	ř	ž	
	ž	t	á			n
a	d			t	o	t
m	v	k	é		i	a

Obr. 1 - Ukázka cvičení na rozlišování znaků (Svoboda, 2008, str. 27)

Průpravná cvičení 9

Rozlišování písmen

1 ⌚⌚⌚

Vždy pouze jeden typ písma ti prozradí jména hmyzu – nočních můr. Napiš je.

Š D H S Y H T G F Ě H Á F T N O S T C H R L O H N W I G P O Q X R E E Š
D F G J Z R H L S D S P U N F O X V K A O Ř O B Í O D V C L U E H M I C
Á P F Z E F R R D S N A J A O T U E R U G E Š L O P U K A E Z K G A D V
F S K Z N U X V T K H I O K L C N M É F R É Ř A U P O D K O E Q S Y Z I A

2 ⌚⌚⌚⌚

Pouze jeden typ písma ti prozradí jména vzácných brouků. Napiš je.

Z D F D D T U O C R B X O P E F T U N D Z R E E C _____
K B Z N G R O Ě A U I Ž S Q O I A R E C S U O R I E _____
B C R E Á D Q A U Z K L L R E I I C V E Y E U O P C _____
S P R I O Á Á T R E S R Ř O U Í G T Č A E E F U K D I _____
K G T O Z K N L I U Í H B C Č A O E T I L O R T K Q E _____

3 ⌚⌚⌚⌚⌚

Kteří pěvci se ukrývají pod jedním typem písma? Napiš jejich jména.

B F R S U G J I D N U N I T Í F M Č Z E G K T R E I _____
C F G Z F E V K N U R J Č T H I G F L F K U O E A U _____
T S D E Z I M D R E M U I D Z H R S L Á R S X E T K _____
B B F R F Z G A K M J B M O S R N K Í H Č Z U T E K _____
Š Z N O M I U J O P P T E A H Á I L U M V E X C V K _____

Obr. 2 - Ukázka cvičení na rozlišování písmen (Svoboda, 2008, str. 21)

Průpravná cvičení 4

Čtení podle obrazce

1

Pouze jedno z aut skrývá název značky. Napiš název této značky.

I S U U B S A K S R U E

2

Tajuplný ostrov ukrývá jméno Robinsonova společníka. Napiš ho.

H P O Á L B T V E K R O

3

Jaký poklad vydá otevřená truhla? Napiš.

A D R I A I M V A V N T

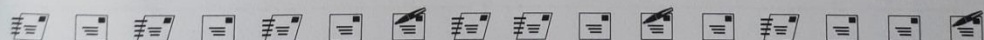

4

Pouze jeden z přehrávačů přehraje skladbu známého skladatele. Napiš jeho jméno.

S O M T H E T H A O N A

5

Pouze jediná obálka obsahuje psaní. Komu je určeno?

B M B A I M B J P I O N U C E É

6

Vyluxuj správná písmenka a uklidíš...

F Á B S M D S E É T S Í

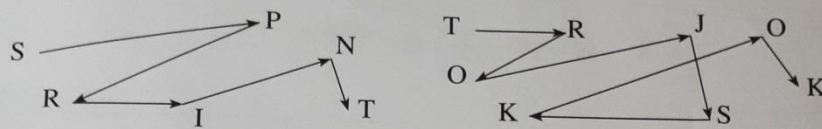
Obr. 3 - Ukázka cvičení na sledování čáry (Svoboda, 2008, str. 11)

Průpravná cvičení 3

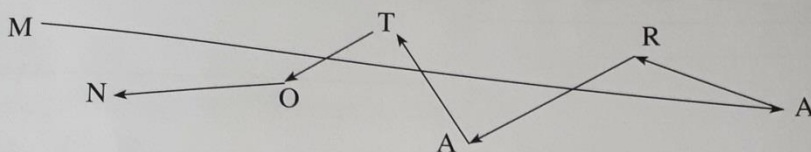
Sledování rovné čáry

1 ⌚

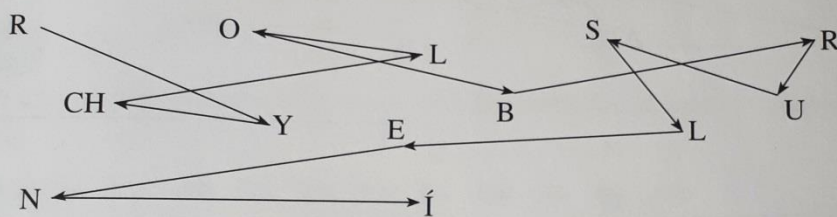
Spojuj písmena podle šipek. Nalezneš názvy sportovních disciplín.

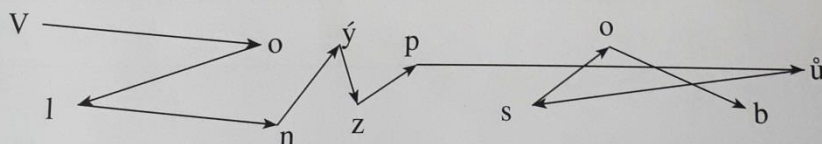
2 ⌚⌚

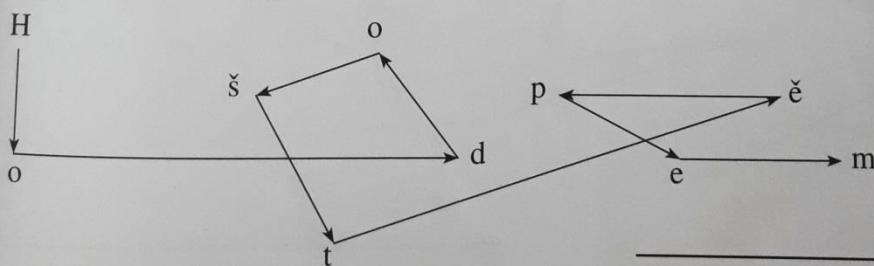
3 ⌚⌚

4 ⌚⌚

5 ⌚⌚

Obr. 4 - Ukázka cvičení na sledování čáry (Svoboda, 2008, str. 9)

CÍLE PRŮZKUMU ČTENÍ GENETICKOU METODOU

V úvodu práce jsem nastiňovala problematiku střetnutí názorů zastánců a odpůrců genetické metody. Zaujalo mě tvrzení pedagogů vyučujících elementární čtení genetickou metodou, že žáci se oproti na základních školách rozšířenější metodě analyticko-syntetické naučí velmi rychle číst a v období kolem Vánoc si sami přečtou svou první knížku. Z praxe vím, že žáci, kteří jsou vyučováni analyticko-syntetickou metodou, o Vánocích souvislý text z knížky nepřečtou. Cílem průzkumu tedy bylo ověřit, zda se žáci v první třídě základní školy vyučovaní genetickou metodou zvládnou za první pololetí školního roku naučit číst do takové míry, že jsou schopni v závěru kalendářního roku, tedy pouhé čtyři měsíce od zahájení povinné školní docházky, přečíst svou první knížku, v jaké oblasti mají případně největší potíže a které metody reedukace jsou pak selhávajícím žákům cíleně nastaveny. Zajímala mě tedy především úspěšnost či oblast selhávání jednotlivých čtenářů při čtení připravených textů.

CHARAKTERISTIKA ŠETŘENÉHO SOUBORU

Výzkum jsem zahájila rozborem učebnic a doplňkových materiálů, se kterými později žáci ve výuce pracovali. Ve spolupráci s paní učitelkou prvního ročníku, ve které se průzkum uskutečnil, jsem vytvořila v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání měsíční plán výuky předmětu Český jazyk a literatura. Do plánu jsou zahrnuty všechny složky výuky mateřského jazyka a tematický plán byl použit v rámci průzkumu v konkrétní třídě na výuku celý školní rok. Do třídy jsem docházela jedenkrát týdně celé první pololetí a nahrávala čtení žáků mnou předem připravených textů na diktafon, záznamy jsem pak společně s paní učitelkou vyučující ve třídě Český jazyk vyhodnotila a konzultovala případnou aplikaci reedukačních cvičení.

Výzkum proběhl v průběhu roku 2017 se souhlasem zákonných zástupců a vedení školy v první třídě na 5. základní škole v Chebu. V této třídě jsem u 15 žáků pozorovala a porovnávala rozvoj čtení a zaměřila se na případné individuální obtíže s osvojováním čtenářských dovedností. V rámci zachování anonymity nebyli jednotliví žáci v nahrávkách jmenováni. Pozorování probíhalo pod vedením paní

učitelky v rámci klasické vyučovací hodiny čtení. Žáci si při čtení vždy ukazovali prstem nebo měli záložku.

PRŮZKUMNÉ METODY A JEJICH CHARAKTERISTIKA

Jako hlavní byla v průzkumu použita metoda pozorování patřící k nejstarším průzkumným metodám a spočívající v zaznamenávání sledované skutečnosti. Žáky jsem pozorovala systematicky a plánovitě po dobu šesti měsíců při vyučování, v hodinách jsem se zaměřila přímo na činnost čtení. Zvolila jsem tedy v tomto případě přímé dlouhodobé pozorování v terénu.

Druhou metodou, která byla využita, je rozhovor. *„Rozhovor je výzkumný prostředek používání při dotazování, spočívající v přímé ústní komunikaci výzkumného pracovníka s respondentem či informantem.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 250) Strukturovaný rozhovor jsem vedla s paní učitelkou zkoumané třídy vyučující elementární čtení genetickou metodou. Předem připravené otázky mi pomohly částečně odhalit důvody nadšení příznivců genetické metody a objasnit některé postupy při nácviku elementárního čtení genetickou metodou.

Při vyhodnocování čtenářských dovedností jsem použila metodu evaluace a metodu komparace, kdy jsem systematicky posuzovala kvalitu čtenářských dovedností jednotlivých žáků a zároveň jejich výkon a obtíže srovnávala.

STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR S VYUČJÍCÍM

Pro rozhovor jsem pečlivě sestavila šest otázek, na základě kterých jsem se dozvěděla přínosné informace o genetické metodě a přístupu vyučujících i rodičů.

1. Co Vás vedlo k rozhodnutí vyučovat čtení právě genetickou metodou?

„Genetickou metodu jsem začala vyučovat až po nástupu na 5. základní školu v Chebu, kde se jinými metodami čtení nevyučuje. Dříve jsem vyučovala klasickou analyticko-syntetickou metodou. Bylo to pro mě tedy nové a měla jsem z toho trošku obavy.“ (Příloha A [CD])

2. Jak se vám jeví genetická metoda ve srovnání s u nás nejrozšířenější metodou analyticko-syntetickou?

„Analyticko-syntetickou metodou jsem dříve vyučovala a mám tedy možnost srovnání. Největším rozdílem je určitě způsob výuky. Klasická analyticko-syntetická metoda je založena na tvoření slabik, ze kterých následně tvoříme slova. Rozdělujeme tedy slova na slabiky a to nám usnadní jejich přečtení. Genetická metoda tohle nezná. Základem je hláska a žáci nečtou po slabikách, nýbrž po jednotlivých písmenech. Dalším zásadním rozdílem je určitě to, že žáci učící se genetickou metodou nejsou přetěžováni čtyřmi tvary písma najednou, tak jako je tomu u analyticko-syntetické metody, kde se žáci učí v jednu chvíli velké i malé tvary tiskací i psací abecedy. U genetické metody se začíná číst a psát nejprve pouze velkými tiskacími písmeny a až později se k nim přidávají další tvary. Přijde mi z pohledu žáků tedy jednodušší.“ (Příloha A [CD])

3. Co je podle Vás největším přínosem genetické metody čtení?

„Určitě motivace a radost ze čtení, kterou u žáků vidím. Většina žáků přichází do školy již se znalostí některých písmen a většina se umí tiskacími písmeny podepsat. Doučit se tedy zbylá písmena trvá velmi krátkou dobu a žáci si tak téměř od začátku výuky mohou číst slova a různé nápisy. To je hodně motivuje.“ (Příloha A [CD])

4. Je na této metodě výuky něco, co Vám nevyhovuje?

„Každá metoda má své klady i zápory. Občas mi přijde, že je pro některé žáky až příliš rychlá. S příchodem inkluze se stále častěji setkávám s dětmi, které mají úroveň čtení na velmi rozdílných úrovních. Některým jde čtení rychleji, jiní jsou pomalí. Důležitá je v tomto ohledu první fáze nácviku, kdy volíme cvičení tak, abychom úroveň více či méně srovnali.“ (Příloha A [CD])

5. Na výuku genetickou metodou je mnohem méně dostupných materiálů, jak tento problém řešíte, aby výuka nebyla jednotvárná?

„Spousta materiálů, které jsou určeny pro jiné metody, se dá použít. Některé pomůcky se dají vyhledat na internetu, jiné si podle potřeby vytváříme sami. Důležitý je určitě výběr učebnice, aby nebyla příliš složitá a vyhovovala potřebám konkrétního vyučujícího a třídy. Vyzkoušeli jsme různé druhy učebnic a nejvhodnější se nám zdály materiály od nakladatelství SPN, které vytvořila Jarmila Wagnerová. Proto pracujeme několik let právě s nimi. Učebnice a pracovní sešit jsou doplněny čítankou. Přínosné je, že tři publikace spolu navzájem korespondují.“ (Příloha A [CD])

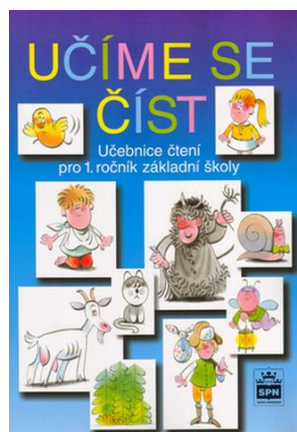
6. Jak se k výuce staví rodiče?

„Pro většinu rodičů je genetická metoda úplnou novinkou. Jsou totiž z generace, která se jinak než slabikováním číst neučila. Stává se tedy, že si s genetickou metodou neví rady a pak se snaží své dítě přeučit na slabikování. To je špatně a dítěti tak způsobují chaos. Abychom tomu zabránili, vysvětlíme jim v rámci třídních schůzek na začátku školního roku, oč se jedná a jak v rámci této výuky s dítětem doma pracovat. Mohou se také přijít podívat přímo do vyučovací hodiny.“ (Příloha A [CD])

MATERIÁLY POUŽITÉ PŘI VÝUCE

UČEBNICE

Při výuce čtení je využívána učebnice „Učíme se číst“ od Jarmily Wagnerové. Učebnici vydalo nakladatelství SPN v roce 2007. Učební texty jsou doplněny krásnými ilustracemi Miloše Nolla a jsou rozděleny na dva díly. První díl učebnice nazvaný „Učíme se číst pohádky“ je napsaný pouze velkými tiskacími písmeny, která jsou ke konci drobnější, a odpovídá druhé fázi ncviku čtení. Žáci se postupně setkávají s pohádkovými postavami, které znají již z předškolního období. Kromě textů jsou v prvním díle učebnice také zábavné úkoly zaměřené na práci s textem nebo psaní krátkých spojení nebo vět tiskacími písmeny. V dolní části každé stránky jsou malým tiskacím písmem instrukce určené vyučujícímu nebo rodičům. Druhá část učebnice nazvaná „Už umíme číst“ obsahuje kratší i delší texty a básničky psané malými tiskacími písmeny. Je tedy určena výuce třetí etapy. V závěru učebnice je pak několik textů napsaných psacím písmem.

Obr. 5 - Učebnice Učíme se číst (Wagnerová, 2007)

PRACOVNÍ SEŠIT

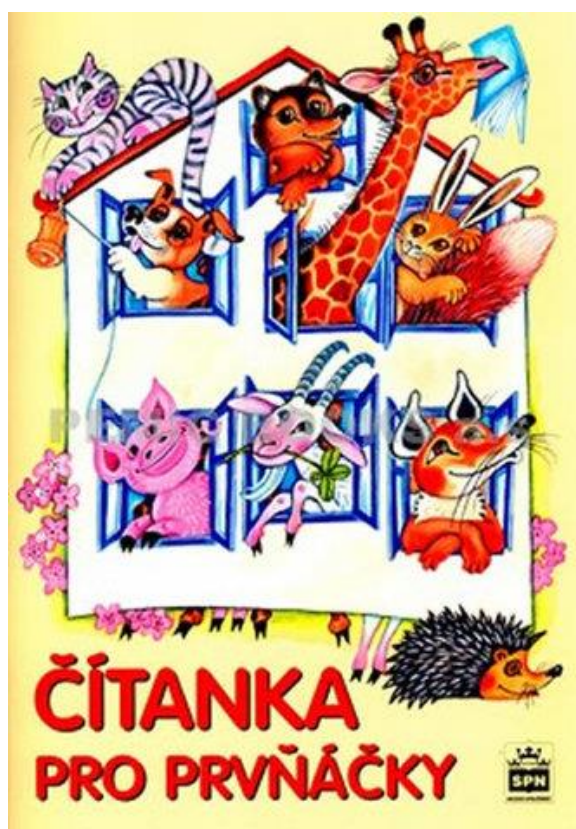
S učebnicí přímo koresponduje pracovní sešit „Učíme se číst“ od stejné autorky, která navíc spolupracovala s Jaroslavou Václavovičovou. Ilustrace pracovního sešitu ztvárnil Ladislav Cabicar. Pracovní sešit vyšel rovněž v nakladatelství SPN v roce 2009 a provází učebnici v průběhu druhé etapy výuky, tedy prvního dílu učebnice. „Vznikl na základě praktických zkušeností při práci s učebnicí.“ (Wagnerová, 2009, str. 1) Je napsaný velkými tiskacími písmeny a obsahuje cvičení navazující na texty a úkoly z učebnice. Jedná se o soubor zábavných doplňovaček, spojovaček, křížovek a dalších hravých cvičení rozvíjejících funkce zrakové a sluchové percepce. „K procvičení každého písmene je určeno vždy několik stránek v sešitě. Vytvořil se tak dostatek materiálu jak ke čtení, tak k zapisování hůlkovým písmem. Sešit slouží i jako omalovánky. Vybarvování však není samoučelné, má svou funkci. Zastoupí účinnou relaxaci, může být domácím úkolem, ale především pomáhá spolu se zapisováním smysluplně uvolnit ruku a rozvíjí jemnou motoriku.“ (Wagnerová, 2009, str. 1)

Obr. 6 - Pracovní sešit Učíme se číst (Wagnerová, 2009)

ČÍTANKA

Druhou publikací vzájemně navazující na učebnici je „Čítanka pro prvňáčky“ od Jarmily Wagnerové, vydaná nakladatelstvím SPN v roce 2006. Čítanku ilustrovala Miriam Kudrnová - Papežová. Učebnici doplňuje o dostatek materiálů ke čtení psaných velkými tiskacími písmeny. Rozvíjí a zdokonaluje tak základní nácvik čtení genetickou metodou. Čítanku bychom do výuky měli zařadit ve fázi, kdy žáci znají krátké a dlouhé samohlásky a sedm prvních souhlásek z učebnice. Náročnost textů v čítance postupně stoupá. Pro snazší orientaci jsou u každého textu vypsána již probraná písmena a zároveň také odkaz na stranu v učebnici. V čítance najdeme také naznačená počítačová klávesnice, která může být námětem pro práci v hodinách. Příběhy, které čítanka obsahuje, jsou z dětského prostředí a z oblasti prvouky. V závěru čítanky jsou texty, které je možné využít pro čtení zdatnějších žáků, zatímco s méně zdatnými čtenáři je potřeba procvičovat analyticko-syntetické činnosti u méně náročných textů. (Wagnerová, 2006, str. 1)

Obr. 7 - Čítanka pro prvňáčky (Wagnerová, 2006)

RÁMCOVÝ PLÁN VÝUKY ČTENÍ GENETICKOU METODOU

Na základě teoretických poznatků jsem do tabulky sestavila tematický plán Českého jazyka pro první ročník základní školy, ve kterém se žáci učí nácviku čtení genetickou metodou. V tabulce jsou uvedeny jednotlivé měsíce školního roku, učivo a dílčí výstupy, které by měly být pro učitele stěžejní. Práce je rozplánována tak, abych dodržela předpoklad, že se žáci do Vánoc naučí číst. Vzhledem k tomu, že tematické plány je potřeba sestavit pro celý předmět, ne jen dílčí části, zahrnula jsem do plánu kromě čtení také psaní a komunikační a slohovou výchovu. Za těchto předpokladů byl plán schválen a následně použit pro výuku prvního ročníku, ve kterém průzkum probíhal, během celého školního roku.

Období	Učivo	Výstup	Poznámky
Září	Zvuková stránka jazyka	Seznámení se jmény žáků Skládá a rozkládá slova na hlásky Izoluje 1. hlásku ze jmen sluchem Pokouší se přečíst jména a nápisy Rozvoj slovní zásoby, zrakového a sluchového vnímání, pravolevé orientace, orientace v ploše a prostoru, rozlišování barev, pojmy první a poslední Píše a čte samohlásky napsané tiskacím písmem Sluchově rozlišuje délky samohlásek	Učebnice do str. 11, pracovní sešit do str. 11
	Základní hygienické návyky Technika psaní	Vytváření správných hygienických návyků při psaní – drží tužku ve správné ruce, snaží se o správný úchop, modeluje písmena z různých materiálů (provázek, špejle, modelína...) Kresebné cviky na uvolnění ruky Zapisuje izolovaná písmena Podepíše se hůlkovým písmem	
	Komunikační žánry- vypravování Poslech literárních textů	Vlastními slovy vypráví vyslechnutý text nebo zážitek z vlastního života Vybaví si a reprodukuje verše osvojené před vstupem do školy, naučí se zpaměti báseň o čtyřech verších Vypráví pohádku vlastními slovy	

Říjen	<p>Zvuková stránka jazyka</p> <p>Základní hygienické návyky Technika psaní</p> <p>Komunikační žánry – vypravování Poslech literárních textů</p>	<p>Postupně čte a píše souhlásky Fonetické hry s hláskou Skládá a rozkládá slova Čte krátká slova a věty</p> <p>Cvičení zrakového rozpětí postřehováním Kresebné cviky na uvolnění ruky Zapisuje tiskacími písmeny krátké diktáty a opisuje slova nebo krátké věty z tabule nebo učebnice</p> <p>Tvořivé psaní</p>	<p>Učebnice do str. 16, pracovní sešit do str. 35, čítanka str. 3,4,5</p>
Listopad	<p>Zvuková stránka jazyka</p> <p>Základní hygienické návyky Technika psaní</p> <p>Komunikační žánry – vypravování Poslech literárních textů</p>	<p>Čte a píše souhlásky Fonetické hry s hláskou Skládá a rozkládá slova na hlásky</p> <p>Cvičení na rozvoj zrakového a sluchového vnímání Upevnění pravolevé orientace Přechod od uvolňovacích cviků k prvkům písma Zapisuje krátké diktáty slov, opisuje z tabule</p> <p>Čte krátké texty z čítanky zapsané velkými tiskacími písmeny Převypráví vlastními slovy obsah přečteného Naslouchá četbě jiné osoby nebo nahrávce</p>	<p>Učebnice do str. 28, pracovní sešit do str. 71, čítanka str. 6-12, písanka I. díl str. 1,2,3</p>
Prosinec	<p>Zvuková stránka jazyka</p> <p>Věcné čtení,</p>	<p>Čte a píše všechna písmena velké tiskací abecedy Skládá a rozkládá slova (sluchem i graficky) Při čtení správně vyslovuje skupiny di, ti, ni, dy, ty, ny, dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě, fě</p> <p>Čte krátké pohádky a příběhy</p>	<p>Učebnice do str. 49, pracovní sešit do str. 80, čítanka do konce, písanka I. díl str. 4 - 8</p>

	<p>praktické čtení Komunikační žánry – vypravování</p> <p>Zážitkové čtení a naslouchání</p> <p>Základní hygienické návyky Technika psaní</p>	<p>Vypráví děj, dokončuje příběh Řadí obrázky podle děje, řadí věty v textu</p> <p>Osvojí si z paměti krátkou báseň, veršovanou pohádku nebo říkanku</p> <p>Napíše pozvánku na besídku a vánoční přání Nacvičuje prvky písmen v písance, opisuje z tabule a čítanky krátké věty, doplňuje slova do vět, zapisuje krátké texty</p>	
Leden	<p>Základy techniky mluveného projevu</p> <p>Technika psaní</p> <p>Zvuková stránka jazyka</p> <p>Zážitkové čtení a naslouchání</p>	<p>Pečlivě vyslovuje, opravuje svou nesprávnou nebo nedbalou výslovnost</p> <p>Nacvičuje prvky písmen v písance, opisuje z tabule a čítanky krátké věty, doplňuje slova do vět, zapisuje krátké texty, píše psacím písmem krátká slova podle diktátu Nacvičuje sebekontrolu v písemném projevu</p> <p>Skládá a rozkládá slova sluchem i graficky Rozvoj slovní zásoby – hry</p> <p>Čte úryvky z pohádkových knížek, vypravuje obsah vlastními slovy</p>	Učebnice do str. 74, písanka I. díl – do str. 22
Únor	<p>Technika psaní</p> <p>Zvuková stránka jazyka</p> <p>Zážitkové čtení a naslouchání</p>	<p>Pokračuje v nácvičce tvarů písmen podle písanky, opisuje, přepisuje, doplňuje slova do vět, píše podle diktátu</p> <p>Výcvik plynulého čtení – čtení předložkových vazeb, slova s g a f, intonace vět</p> <p>Rozvoj slovní zásoby - hry Osvojí si z paměti krátké básně, vyhledává rýmy, doplňuje rýmy do</p>	Učebnice do str. 84, písanka I. díl dopsat, písanka II. díl do str. 9

		veršů, vymyšlení rýmů	
Březen	Zážitkové čtení a naslouchání Technika psaní	Zdokonaluje techniku čtení, respektuje intonační zákonitosti řeči i čtení, cvičí postřehováním, upevňuje sluchové i zrakové rozlišování. Využívá doplňkovou četbu – Dášeňka, Aprílová škola Rozvíjí písemný projev podle písanky, opis, přepis a psaní vět, diktáty	Učebnice do str. 96, písanka II. díl dopsat
Duben	Zážitkové čtení a naslouchání Technika psaní	Zdokonaluje techniku čtení, respektuje intonaci vět, interpunkci. Využívá doplňkovou četbu Rozvíjí sluchové i zrakové vnímání Správně čte a píše věty s ?,! Rozvíjí písemný projev podle písanky Pokusy o tvořivé psaní	Učebnice do str. 108, písanka III. díl – do str. 19
Květen	Zážitkové čtení a naslouchání Věcné naslouchání Žánry komunikačních o projevu Komunikační žánry - vypravování	Dokončení čítanky, přednes veršů Čtení psaného textu Rozvoj čtenářských dovedností a čtení s porozuměním v doplňkové četbě Pracuje podle písemných instrukcí Napíše přání ke Dni matek Vypravuje o mamince; vypravuje obsah přečteného textu	Libovolná doplňková četba, dokončení písanky III. díl, písanka IV. díl začít
Červen	Zážitkové čtení a naslouchání Technika psaní Žánry komunikačních o projevu	Individuální docvičování Doplňková četba Zábavné úkoly Tvořivé psaní Pozdrav z výletu	Libovolná doplňková četba, písanka IV. a V. díl

Tab. 1 - Tematický plán na Český jazyk (vlastní tvorba)

ANALÝZA A VYHODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH NAHRÁVEK

Výzkumné šetření probíhalo jedenkrát týdně po dobu prvního pololetí. První nahrávka byla natočena 13. září, v době, kdy žáci poznali krátké a dlouhé samohlásky a tři první souhlásky - T, J, a P. Další nahrávky byly vždy pořizovány s odstupem jednoho týdne s vynecháním vánočních prázdnin. Celkem bylo nahráno 18 nahrávek v celkovém čase 4 hodiny, 10 minut a 20 sekund. Prvotní nahrávky jsou kratší, jelikož žáci nepřečetli tak velké množství textu. Pro přehlednost jsou základní údaje činností zaznamenány v tabulce č. 2.

Číslo nahrávky	Datum nahrání	Osvojená látka
1	13. září 2017	A, E, I, O, U, Á, É, Í, Ó, Ú, T, J, P
2	20. září 2017	B, L, K
3	27. září 2017	Č, R
4	4. října 2017	V, N,
5	11. října 2017	C, Z
6	18. října 2017	M
7	25. října 2017	D
8	1. listopadu 2017	H, CH, S
9	8. listopadu 2017	Š
10	15. listopadu 2017	procvičování
11	22. listopadu 2017	Ř
12	29. listopadu 2017	Ž
13	6. prosince 2017	DI, TI, NI,
14	13. prosince 2017	DĚ, TĚ, NĚ
15	20. prosince 2017	F,G
16	3. ledna 2018	text na ověření úspěšnosti hypotézy
17	10. ledna 2018	BĚ, PĚ, VĚ, MĚ, FĚ
18	17. ledna 2018	závěrečná pohádka

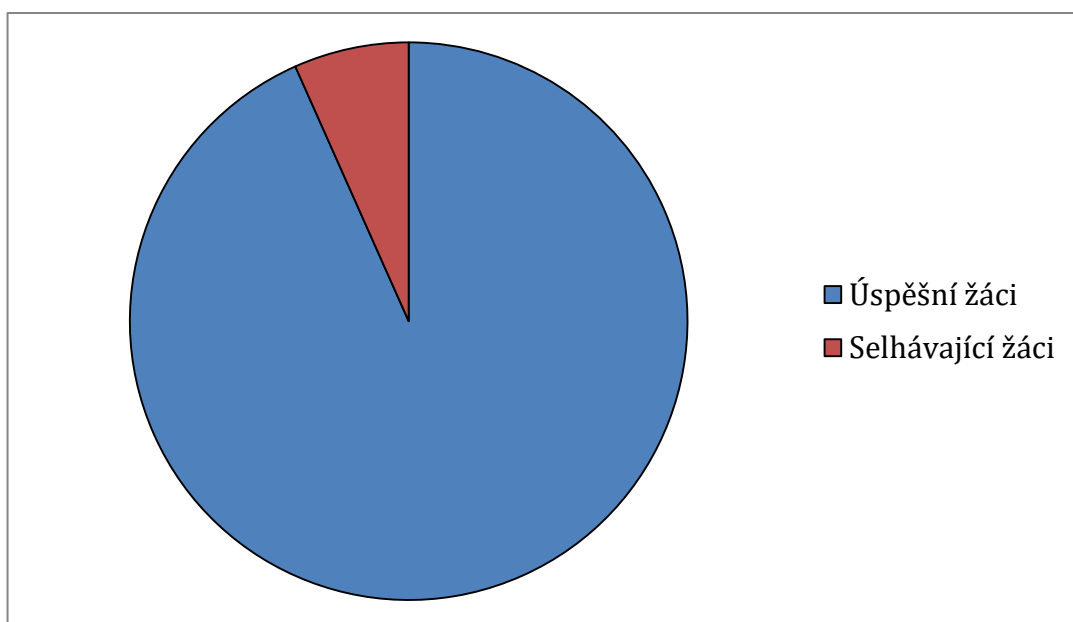
Tab. 2 - Rozvrh výzkumu (vlastní analýza)

NAHRÁVKA Č. 1

První nahrávka byla pořízena 13. září 2017 (viz příloha B). Žáci v tomto momentě již znali všechny dlouhé a krátké samohlásky a souhlásky T, J, a P. V rámci první nahrávky četli z pracovního listu, ze kterého bylo každému žákovi individuálně na přeskáčku vyučujícím vybráno několik osvojených písmen, jednoduchých slov a krátkých vět (viz příloha S). Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 3) a vyobrazeno v grafu (graf 1). Z 15 žáků dělalo čtení problém pouze jednomu žákovi. Ostatní zvládli čtení bez jakýchkoliv problémů. Při čtení slabik a slov je zřejmý rozklad na jednotlivé hlásky, u většiny hlasitý, u některých žáků je již rozklad těchto jednoduchých slov zrakový a žáci rovnou vyslovují celé slabiky nebo slova. Důvodem je velmi dobrá domácí příprava na čtení, kdy žáci doma poctivě čtou pod vedením rodičů. Selhávajícím čtenářům bylo navrženo cvičení na přiřazení počátečního písmene k obrázku, aby si písmena lépe zapamatoval.

Úspěšných čtenářů	14	93,33%
Selhávajících čtenářů	1	6,67%

Tab. 3 - Úspěšnost 1. čtení

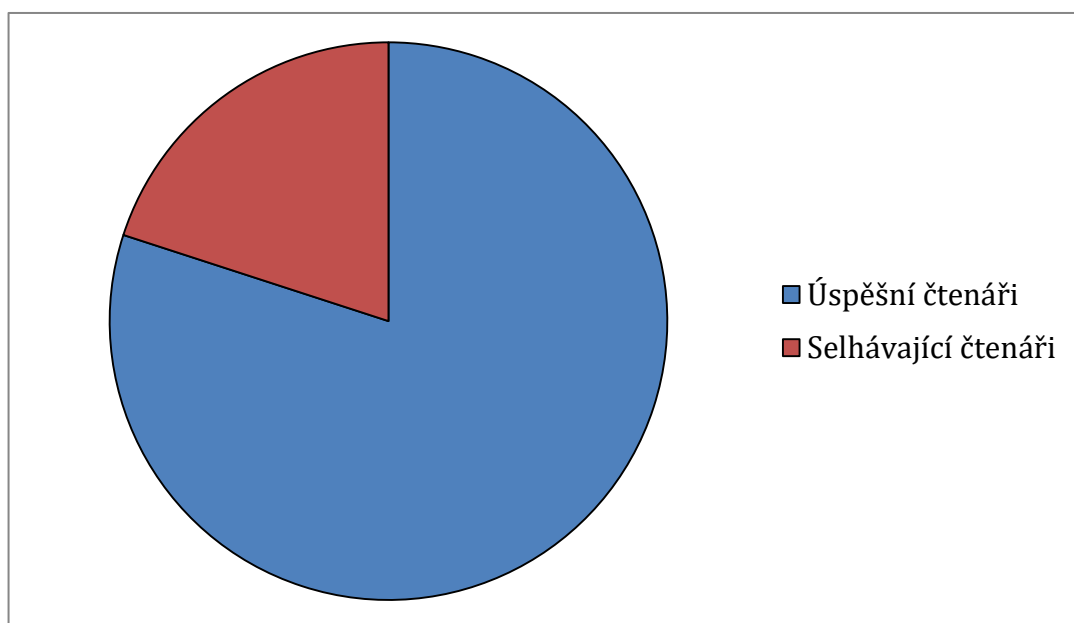
Graf 1 - Úspěšnost 1. čtení

NAHRÁVKA Č. 2

Druhé čtení proběhlo 20. září 2017 (viz příloha C). Během týdne žáci procvičovali již nacvičená písmena, nově se naučili B, L, a K. Pracovní list k této nahrávce obsahoval slova a jednoduché věty obsahující nacvičená písmena (viz příloha T). Každému žákovi bylo opět individuálně z pracovního listu na přeskáčku vybráno několik slov, jednoduchých a krátká věta. Z celkového počtu 15 žáků selhávali při čtení 3 žáci, kteří si význam zkoušeli domýšlet. Ostatní čtení bez problémů zvládli. Při čtení je znatelný před přečtením slova vcelku správný prvotní rozklad na hlásky. U jednoho ze čtenářů se objevil náznak slabikování. Pro něj je důležité, stejně jako u selhávajících čtenářů trénovat neustálou hlasitou analýzu slov. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 4) a vyobrazeno v grafu (graf 2).

Úspěšných čtenářů	12	80%
Selhávajících čtenářů	3	20%

Tab. 4 - Úspěšnost 2. čtení

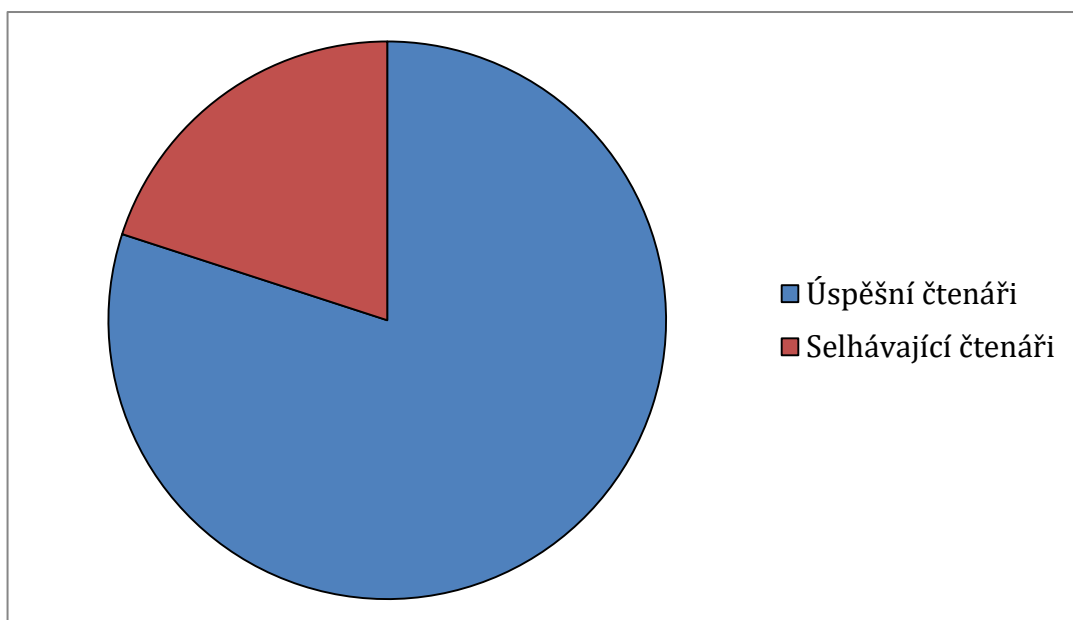
Graf 2 - Úspěšnost 2. čtení

NAHRÁVKA Č. 3

Další nahrávku, v pořadí již třetí jsem pořídila 27. září 2017 (viz příloha D). Žákům mezi tím přibyla trošku složitější písmena, Č a R. Každému žákovi bylo opět z pracovního listu (příloha U) individuálně na přeskáčku vyučujícím vybráno několik slov a krátkých vět. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 4) a vyobrazeno v grafu (graf 3). V textu se vyskytovala již také složitější slova, například ČARUJE, která některým působila problémy. Z 15 žáků zvládlo čtení bez problémů 12 žáků, 3 žáci měli se čtením menší nebo větší potíže. Jeden z žáků měl problémy s výslovností písmene R, pro reedukaci zvolíme logopedická cvičení. Při čtení slabik a slov je i nadále zřejmý rozklad na jednotlivé hlásky, u většiny hlasitý. Se selhávajícími čtenáři je třeba i nadále cvičit hláskovou syntézu a analýzu na jednodušších slovech obsahujících problémové hlásky a individuálně zařazovat hravá cvičení na poznávání hlásek.

Úspěšných čtenářů	12	80%
Selhávajících čtenářů	3	20%

Tab. 5 - Úspěšnost 3. čtení

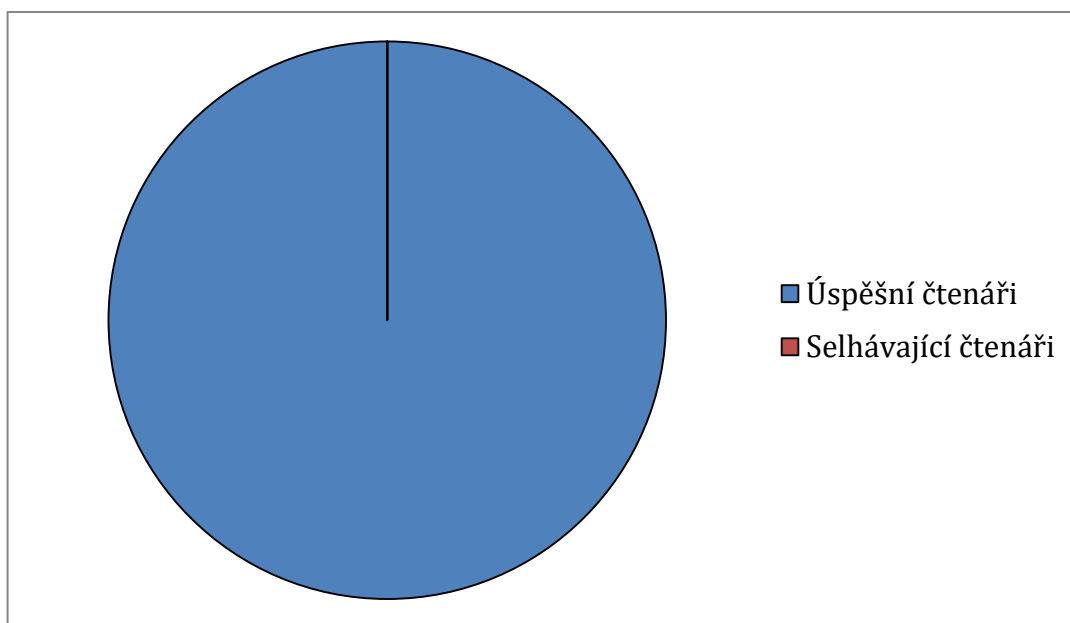
Graf 3 - Úspěšnost 3. čtení

NAHRÁVKA Č. 4

V pořadí čtvrté čtení proběhlo 4. října 2017 (viz příloha E). Během týdne žáci procvičovali již nacvičená písmena, nově se naučili V a N. Pracovní list k této nahrávce obsahoval již delší slova, jako KRÁLOVNA, JELITO, a jednoduché věty (viz příloha V). Každému žákovi bylo opět individuálně z pracovního listu na přeskáčku vybráno několik jevů na čtení. Z celkového počtu 15 žáků neměl žádný z nich větší obtíže se čtením. Někteří žáci se u delších slov zasekávali, ale to je v začátcích běžný jev. Žáci, kteří si některá slova domýšleli, ve čtení neselhávali, jen byli zbrklí a chtěli mít slova rychle přečtená. Hlasité hláskování signalizující správný rozklad slova na hlásky přetrvává. Výslovnost písmene R se u žáka, který měl v předchozí nahrávce s výslovností problém, mírně zlepšila. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 6) a vyobrazeno v grafu (graf 4).

Úspěšných čtenářů	15	100%
Selhávajících čtenářů	0	0%

Tab. 6 - Úspěšnost 4. čtení

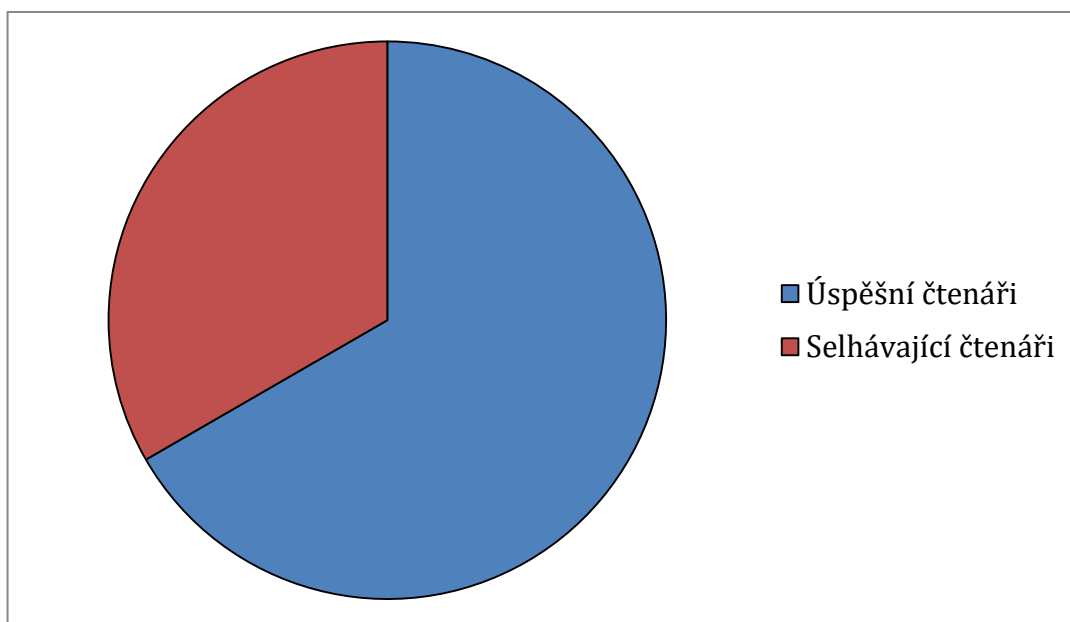
Graf 4 - Úspěšnost 4. čtení

NAHRÁVKA Č. 5

Následující nahrávka byla pořízena 11. října 2017 (viz příloha F). V tuto chvíli již měli žáci za sebou nácvik písmen C, Z. Pro toto čtení jsem vybrala stránku přímo z učebnice „Učíme se číst“ (Wagnerová, 2009, str. 16). Navíc jsem poprvé zkusila čtení z „Čítanky pro prvňáčky“ (Wagnerová, 2006, str. 3). Z celkového počtu 15 žáků bylo pro 5 z nich čtení obtížné. Problém žákům dělala zejména delší neznámá slova. Někteří žáci se u delších slov zasekávali nebo si domýšleli slova vlastní. 10 žáků zvládlo čtení bez obtíží. Selhávající čtenáři v následujícím týdnu procvičovali rozklad a syntézu delších slov a obohacovali si slovní zásobu o nová slova. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 7) a vyobrazeno v grafu (graf 5).

Úspěšných čtenářů	10	66,67%
Selhávajících čtenářů	5	33,33%

Tab. 7 - Úspěšnost 5. čtení

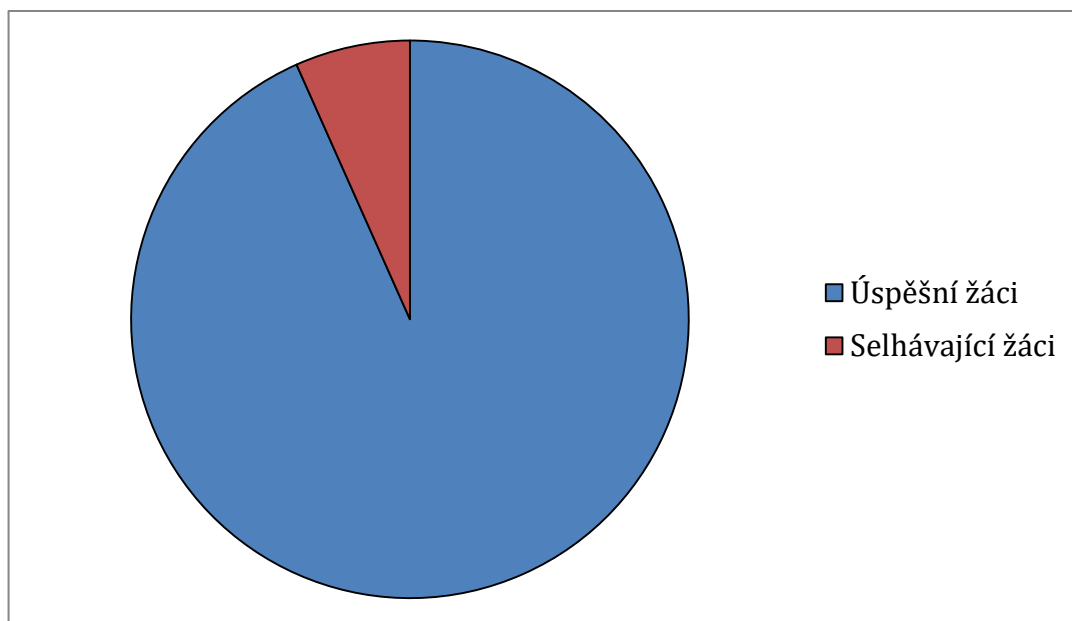
Graf 5 - Úspěšnost 5. čtení

NAHRÁVKA Č. 6

Následující nahrávka byla pořízena 18. října 2017 (viz příloha G). V návaznosti na poslední sezení, kde se vyskytlo více žáků, jimž čtení způsobovalo problémy, se paní učitelka rozhodla mírně zvolnit v nácviku a věnovala se spíše procvičování již nacvičených písmen. Žáci se tak během týdne naučili pouze jedno nové písmenko M. Rozhodla jsem se proto vybrat opět text z učebnice a druhý z čítanky (Wagnerová, 2009, str. 18 - 19; Wagnerová, 2006, str. 4) Z nahrávky je zřejmé, že lehké zpomalení žákům prospělo, z 15 žáků měl nyní větší obtíže pouze 1. Žáci již také lépe zvládali čtení složitějších slov. I nadále by tedy měl probíhat intenzivní nácvik čtení delších slov, aby se upevnila dovednost analýzy a syntézy hlásek. U některých žáků je již patrné, že začínají přecházet na zrakový rozklad slova. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 8) a vyobrazeno v grafu (graf 6).

Úspěšných čtenářů	14	93,33%
Selhávajících čtenářů	1	6,67%

Tab. 8 - Úspěšnost 6. čtení

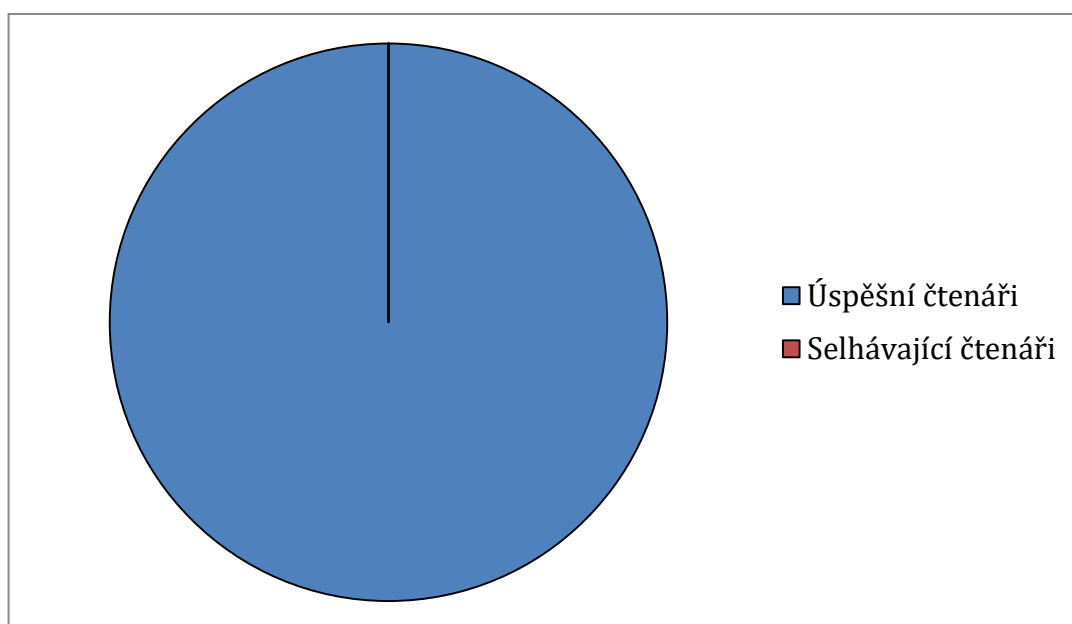
Graf 6 - Úspěšnost 6. čtení

NAHRÁVKA Č. 7

Další nahrávka byla pořízena 25. října 2017 (viz příloha H). Paní učitelka i následující týden pokračovala v mírně zvolněném tempu, aby intenzivně procvičila 23 již známých písmen. K nim se i tento týden přidalo pouze jedno nové písmenko D. Zvolnění a zařazení do výuky více cvičení na posílení správných návyků při čtení a stimulace okulomotorických pohybů měly na žáky kladný vliv. Žáci čtou již bez větších problémů, které byly zřejmé při pátém sezení, a rozdíly v úrovni čtení se srovnávají. Žáci dostali pracovní list zaměřený právě na slova s písmenem D (viz příloha W), přečetli si také text „POZDIM“ z čítanky (Wagnerová, 2006, str. 7). Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 9) a vyobrazeno v grafu (graf 7).

Úspěšných čtenářů	15	100%
Selhávajících čtenářů	0	0%

Tab. 9 - Úspěšnost 7. čtení

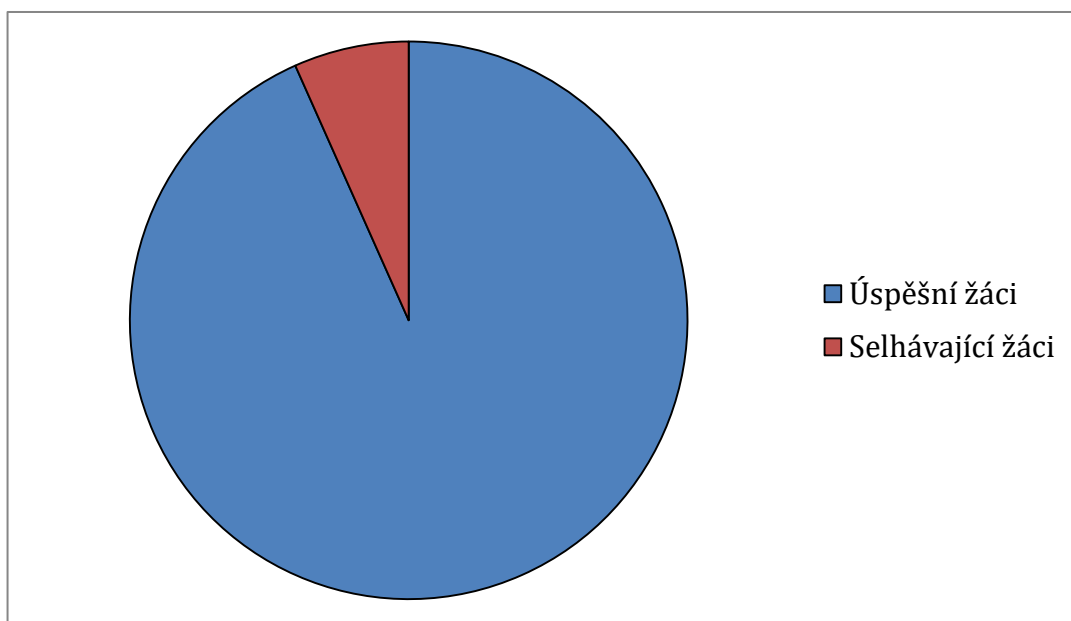
Graf 7 - Úspěšnost 7. čtení

NAHRÁVKA Č. 8

Osmá nahrávka byla pořizena 1. listopadu 2017 (viz příloha CH). Překvapilo mě zjištění, že se žáci naučili tři nová písmenka - H, CH a S. Připravený text (Wagnerová, 2009, str. 21 - 23; Wagnerová, 2006, str. 9) žáci zvládali bez větších obtíží. Četba se zrychlila. Problém žákům způsobuje dvojhlaska OU, která je pro ně taktéž nová, a samohláska O na začátku slova (OKNO, OZÝVÁ). Se čtením má problém jediný žák. Písmeno CH se snaží číst jako C a H, ostatní písmenka se mu motají. Způsob reedukace, který jsme zvolili, byl návrat k jednodušším slovům obsahujícím již nacvičená písmenka. Zároveň je také důležitá domácí příprava na vyučování, kdy se rodiče podle informací žákovi moc nevěnují. Ostatní žáci čtou již bez problémů i delší slova jako BUNDA, ČEPICE, RUKAVICE, ANDULKA, VYTAHUJE. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 10) a vyobrazeno v grafu (graf 8).

Úspěšných čtenářů	14	93,33%
Selhávajících čtenářů	1	6,67%

Tab. 10 - Úspěšnost 8. čtení

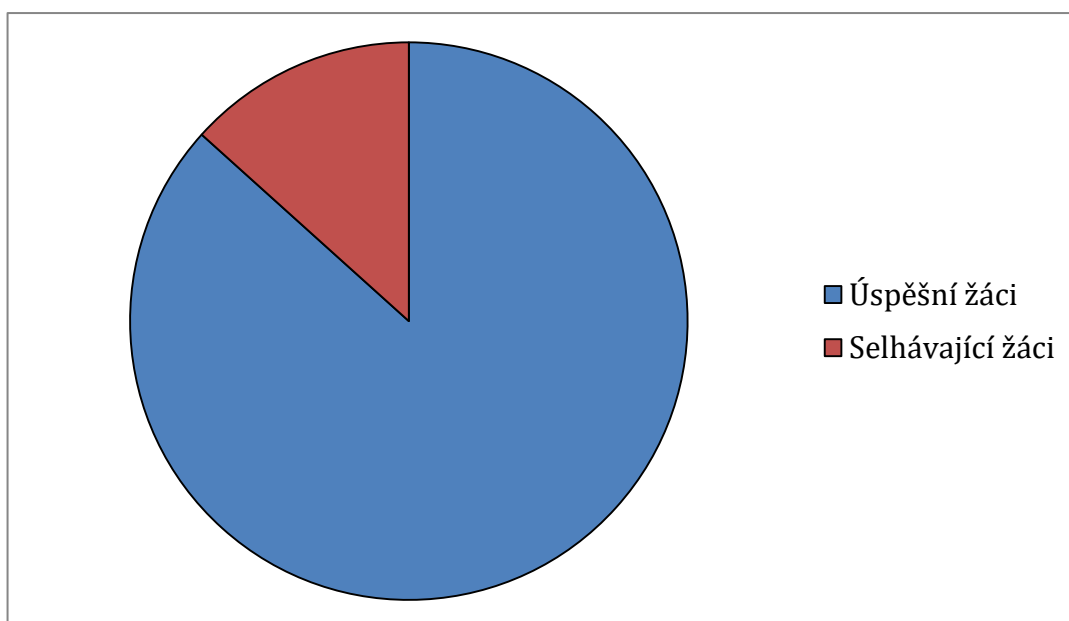
Graf 8 - Úspěšnost 8. čtení

NAHRÁVKA Č. 9

Devátá nahrávka je zároveň také polovinou výzkumu (viz příloha I). Od začátku se žáci naučili již 27 písmen a v nácvičku prvopočátečního čtení tak urazili pořádný kus cesty. Během tohoto týdne společně nacvičili nové písmenko Š. Nahrávku jsem pořídila 8. listopadu 2017 a pro analýzu použila pracovní list zaměřený právě na slova s písmenem Š (viz příloha X). S pracovním listem neměli žáci žádné problémy, jediné slovo, které pro ně bylo těžší, bylo slovo HRÁŠEK. V následujícím textu „O ZLOBIVÉ HOLČIČCE“ (Wagnerová, 2006, str. 11) z čítanky se ukázalo, že u dvou žáků, kteří měli již dříve problémy se čtením delších slov, obtíže i nadále přetrvávají. Je tedy potřeba zvolit individuálně další reedukační cvičení vedoucí ke správným návykům při čtení, k rozvoji paměti a fonetického vnímání a k tříbení rozlišovacích schopností. Paní učitelka se na tyto žáky individuálně zaměří a začlení do jejich práce různá rozlišovací cvičení, čtení po klikaté čáře, čtení určitých druhů písmen, křížovky, podpoří písemný projev. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 11) a vyobrazeno v grafu (graf 9).

Úspěšných čtenářů	13	86,67%
Selhávajících čtenářů	2	13,33%

Tab. 11 - Úspěšnost 9. čtení

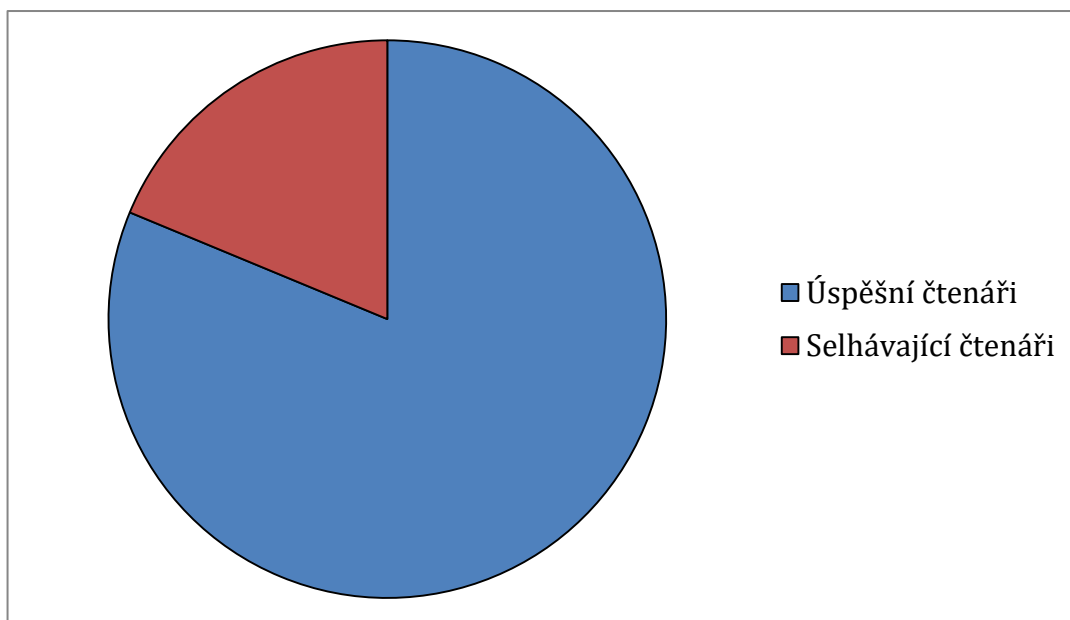
Graf 9 - Úspěšnost 9. čtení

NAHRÁVKA Č. 10

Další nahrávku jsem pořídila 15. listopadu 2017 (viz příloha J) a pro analýzu použila text z čítanky „POLEKANÁ SLEPICE“ (Wagnerová, 2006, str. 10). Žáci se tento týden neučili nové písmeno a zaměřili se opět na procvičování písmen již nacvičených, aby došlo k srovnání úrovní pomalejších a rychlejších žáků. U dvou žáků, kteří měli problém s hláskováním a čtením delších slov, problém nadále přetrvává. Do třídy navíc přibyla nová žákyně Vietnamské národnosti. Umí mluvit česky a pozná většinu písmenek, čtení jí ale zatím dělá velké problémy. Čtení genetickou metodou je pro ni zcela nové. Je potřeba, aby začala s nácvikem od začátku a postupně si osvojovala čtení genetickou metodou. Paní učitelka se na tyto žáky individuálně zaměřuje a při hodinách, kdy jsou ostatní žáci při čtení již samostatnější, se těmto žákům věnuje a čtení s nimi procvičuje. U těchto žáků je důležitá také zodpovědná každodenní domácí příprava. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 12) a vyobrazeno v grafu (graf 10).

Úspěšných čtenářů	13	81,25%
Selhávajících čtenářů	3	18,75%

Tab. 12 - Úspěšnost 10. čtení

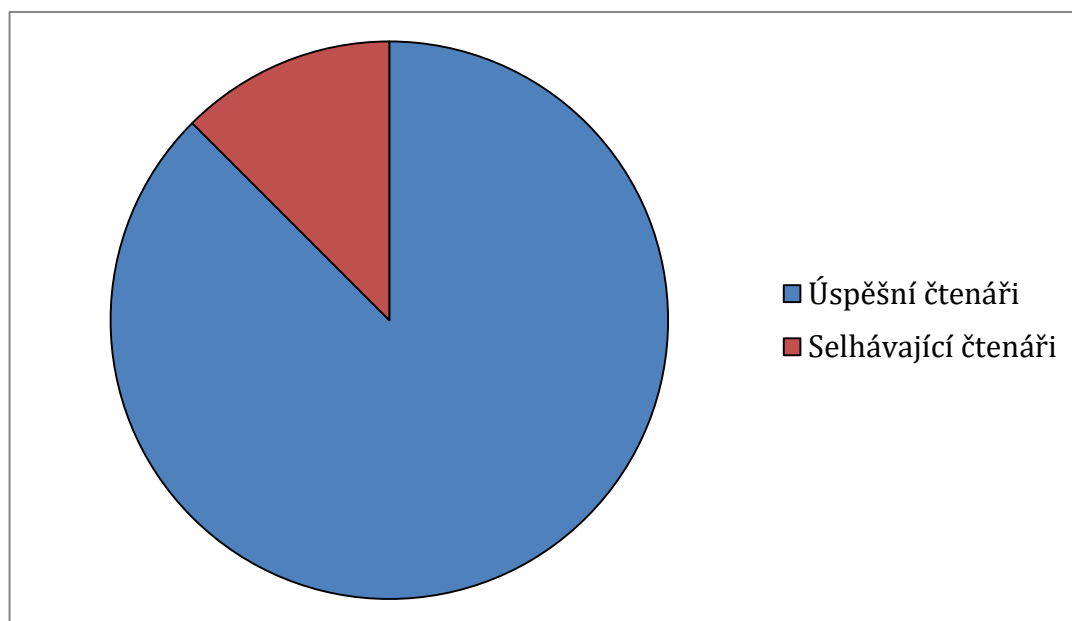
Graf 10 - Úspěšnost 10. čtení

NAHRÁVKA Č. 11

Nahrávka číslo 11 byla pořízena 22. listopadu 2017 (viz příloha K). V nahrávce žáci čtou připravený text procvičující písmeno Ř, které se během týdne naučili (viz příloha Y), dále si společně přečetli text „TÁTA U VČEL“ z čítanky (Wagnerová, 2006, str. 12). Většina žáků čte připravené texty bez obtíží. Nová žákyně udělala veliké pokroky a ve čtení se zlepšila. Problém jí zatím dělají delší a obtížnější slova. Jednomu selhávajícímu čtenáři dělá čtení velké problémy a stále se mu nedaří srovnat úroveň se spolužáky. Druhému selhávajícímu žákovi se podařilo úroveň čtení se spolužáky téměř srovnat. Paní učitelka se i nadále v hodinách individuálně věnuje nové žákyni a selhávajícímu čtenáři, na kterém je znát zanedbání domácí přípravy. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 13) a vyobrazeno v grafu (graf 11).

Úspěšných čtenářů	14	87,5%
Selhávajících čtenářů	2	12,5%

Tab. 13 - Úspěšnost 11. čtení

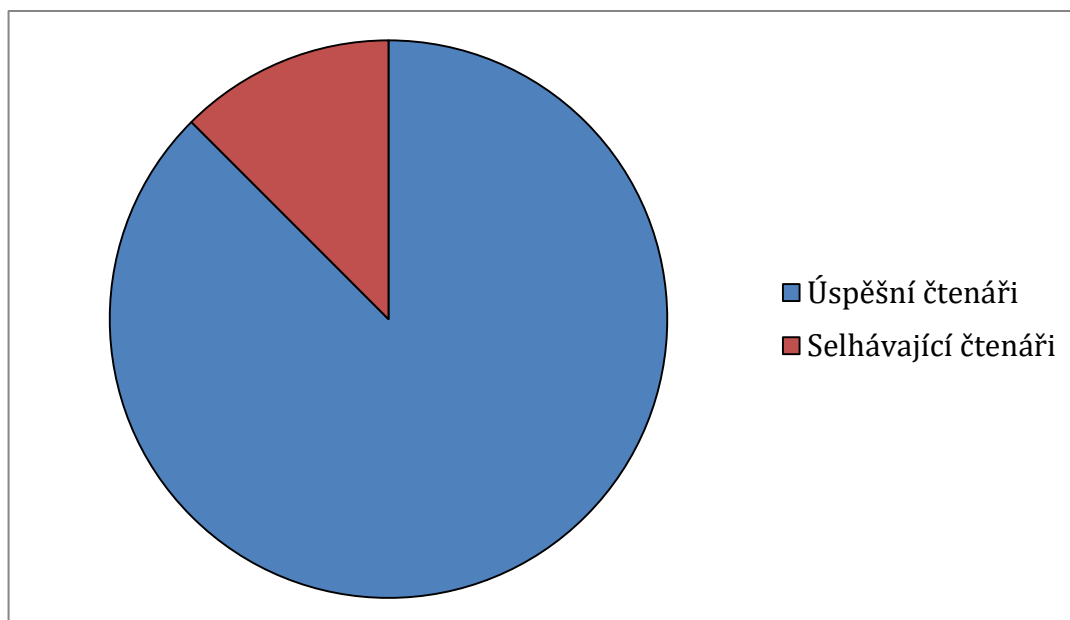
Graf 11 - Úspěšnost 11. čtení

NAHRÁVKA Č. 12

Další z nahrávek byla pořizena 29. listopadu 2017 (viz příloha L). Novým písmenem je v tomto týdnu Ž a je také předmětem pracovního listu, ze kterého žáci četli text v nahrávce (viz příloha Z), dále žáci četli text z učebnice „ŽABÍ KRÁL“ (Wagnerová, 2009, str. 32) a text „O ZLATÉ SEKEŘE“ z čítanky (Wagnerová, 2006, str. 13). 14 žáků z 16 nemá se čtením žádné výrazné problémy. Nová žákyně se ve čtení dále zdokonaluje, stále selhává u delších slov. Je potřeba nácvik rozkladu a syntézy těchto obtížnějších slov, aby došlo k automatizaci. Selhávající čtenář se mírně zlepšil díky pravidelné individuální pomoci paní učitelky, úrovně svých spolužáků zatím ale zdaleka nedosahuje. Je jasné, že patří k pomalejším žákům. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 14) a vyobrazeno v grafu (graf 12).

Úspěšných čtenářů	14	87,5%
Selhávajících čtenářů	2	12,5%

Tab. 14 - Úspěšnost 12. čtení

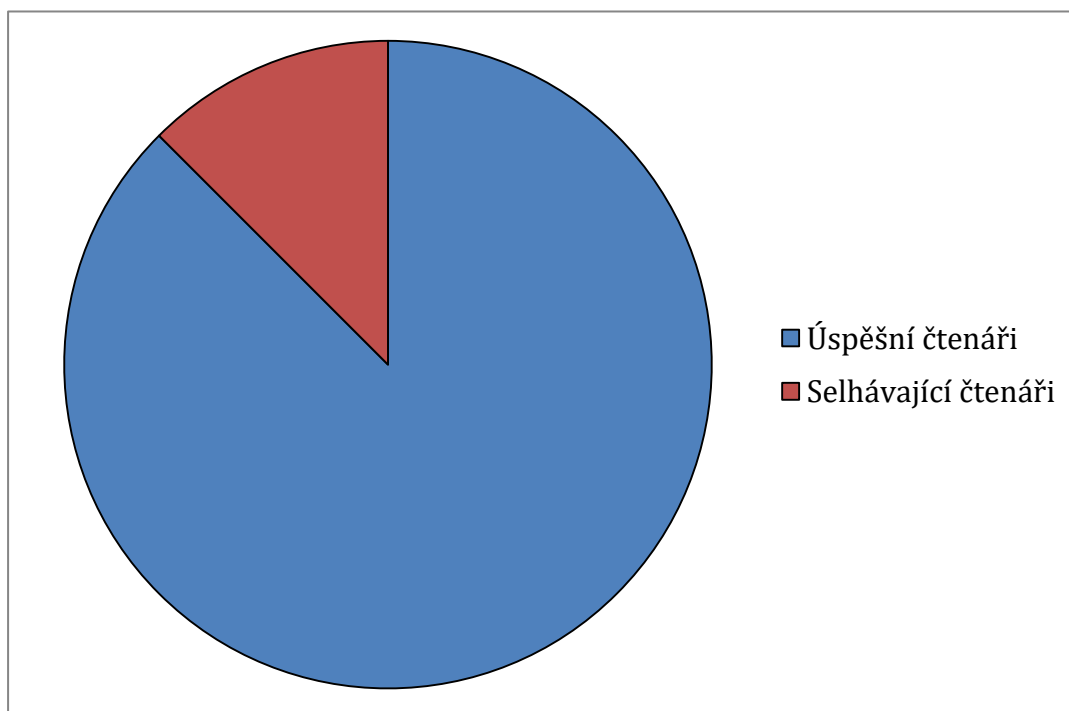
Graf 12 - Úspěšnost 12. čtení

NAHRÁVKA Č. 13

Třináctý záznam jsem nahrála 6. prosince 2017 (viz příloha M). V tomto týdnu probíhal nácvik skupin DI, TI, NI (viz příloha AA), žáci opět četli z připraveného pracovního listu. Pro některé žáky je zatím poněkud obtížné změkčovat souhlásky před I, ale jelikož se jedná o první týden nácviku těchto slabik, nepovažujeme to za selhání. Dále žáci četli text z učebnice text „PERNÍKOVÁ CHALOUPKA“ (Wagnerová, 2007, str. 38) a z čítanky text „KUBA PÍŠE ÚLOHU“ (Wagnerová, 2006, str. 15). U nové žákyně i nadále přetrvává problematické čtení delších slov, kdy si střed slova domýšlí. Selhávající čtenář se má stále problémy se čtením delších slov. Bylo mu doporučeno, aby si při čtení ukazoval prstem jednotlivá písmena a slova si pečlivě hláskoval. Dále mu byla do výuky individuálně zařazena cvičení na rozvoj čtení a správný pohyb očí při čtení. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 15) a vyobrazeno v grafu (graf 13).

Úspěšných čtenářů	14	87,5%
Selhávajících čtenářů	2	12,5%

Tab. 15 - Úspěšnost 13. čtení

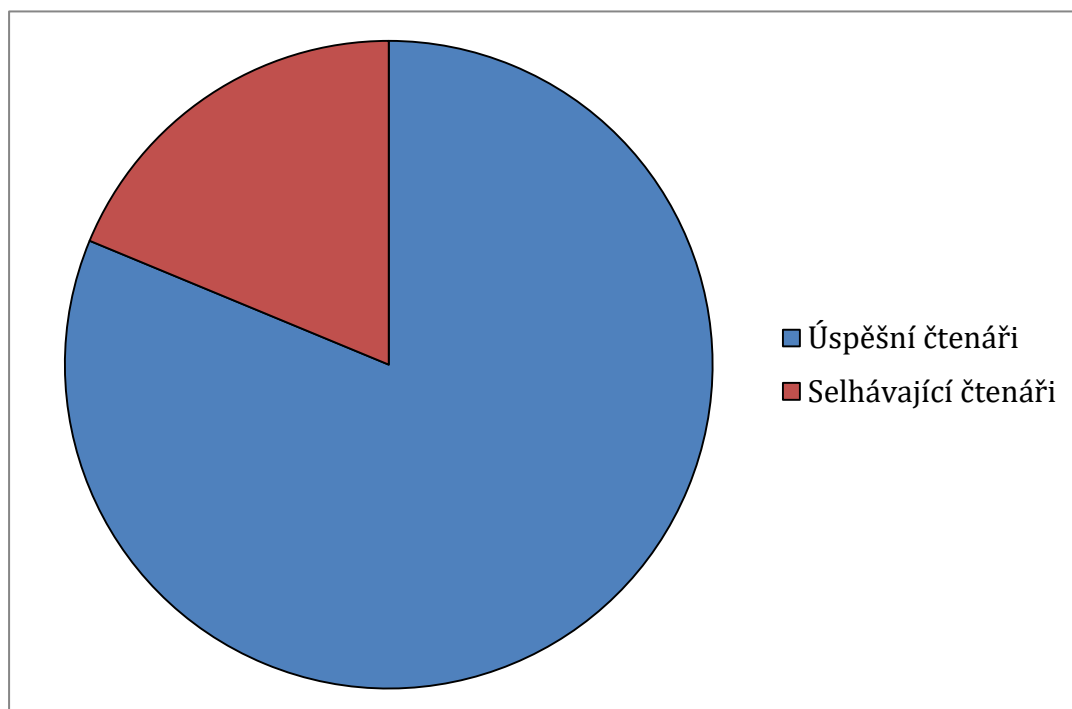
Graf 13 - Úspěšnost 13. čtení

NAHRÁVKA Č. 14

Další ze záznamů jsem nahrála 13. prosince 2017 (viz příloha N). Žáci nacvičovali čtení DĚ, TĚ, NĚ (viz příloha AB), z čítanky jsem pak vybrala text „ZAJEČÍ ŠKOLA“ (Wagnerová, 2006, str. 19). 3 žáci z celkového počtu 16 žáků měli se čtením skupin DĚ, TĚ, NĚ problém. Největší problém činilo přečíst dlouhé slovo „NEUTÍKEJTE“, což není v této fázi pro žáky opravdu zrovna jednoduché slovo. Skupiny vyslovovali DE, TE, NE. U selhávajícího žáka došlo k velmi výraznému zlepšení. Při dotázání jsem zjistila, že začal doma čtení více trénovat, což mu velice prospělo a rozdíl mezi ostatními žáky v úrovni čtení snížil. U nové žákyně je taktéž vidět snaha a dobrá domácí příprava i učitele při hodinách. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 16) a vyobrazeno v grafu (graf 14).

Úspěšných čtenářů	13	81,25%
Selhávajících čtenářů	3	18,75%

Tab. 16 - Úspěšnost 14. čtení

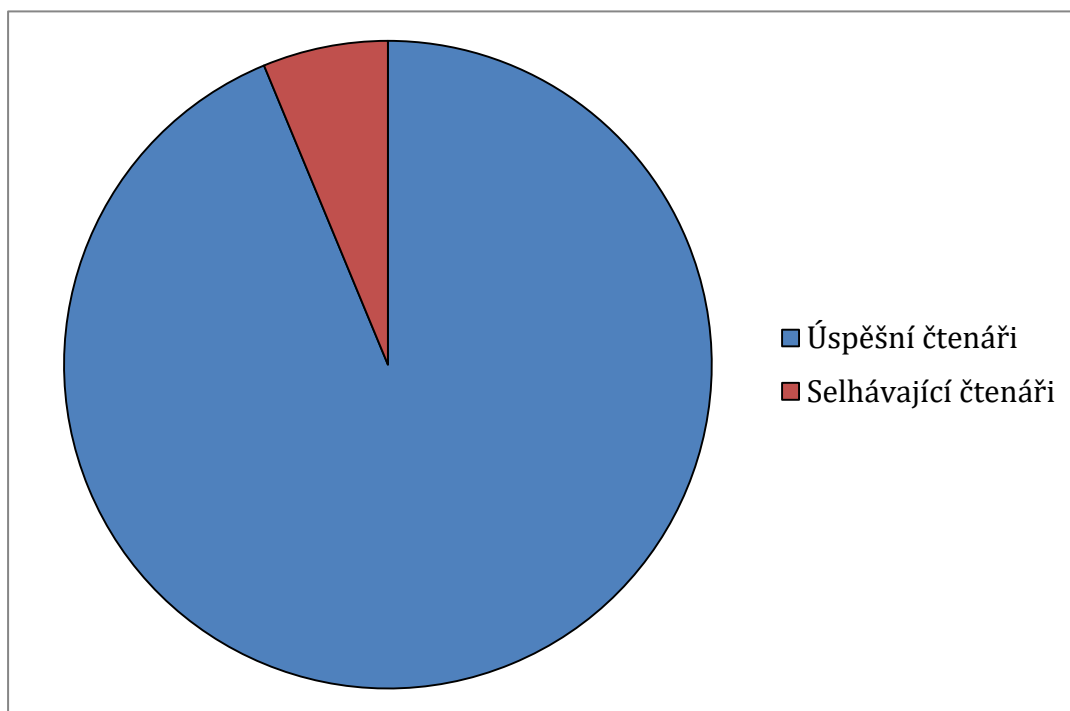
Graf 14 - Úspěšnost 14. čtení

NAHRÁVKA Č. 15

Patnáctá nahrávka je poslední nahrávkou před vánočními prázdninami (viz příloha O). Byla pořizena 20. prosince 2017. Pracovní list je zaměřený na písmena F a G (příloha AC). Jako první začíná číst v předešlých nahrávkách selhávající čtenář, který i tříslabičné slovo přečetl bez potíží. Doma stále čtení trénuje, podařilo se mu vyrovnat se úrovni čtení svých spolužáků. Menší problémy má tak pouze nová žákyně, a to se skupinami DI, TI, NI, DĚ, TĚ, NĚ a s delšími slovy. Je jasné, že vyrovnat se úrovni spolužáků jí ještě chvíli potrvá. Z čítanky byl následně vybrán text „PŘEKVAPENÍ V GARÁŽI“ (Wagnerová, 2006, str. 21). Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 17) a vyobrazeno v grafu (graf 15).

Úspěšných čtenářů	15	93,75%
Selhávajících čtenářů	1	6,25%

Tab. 17 - Úspěšnost 15. čtení

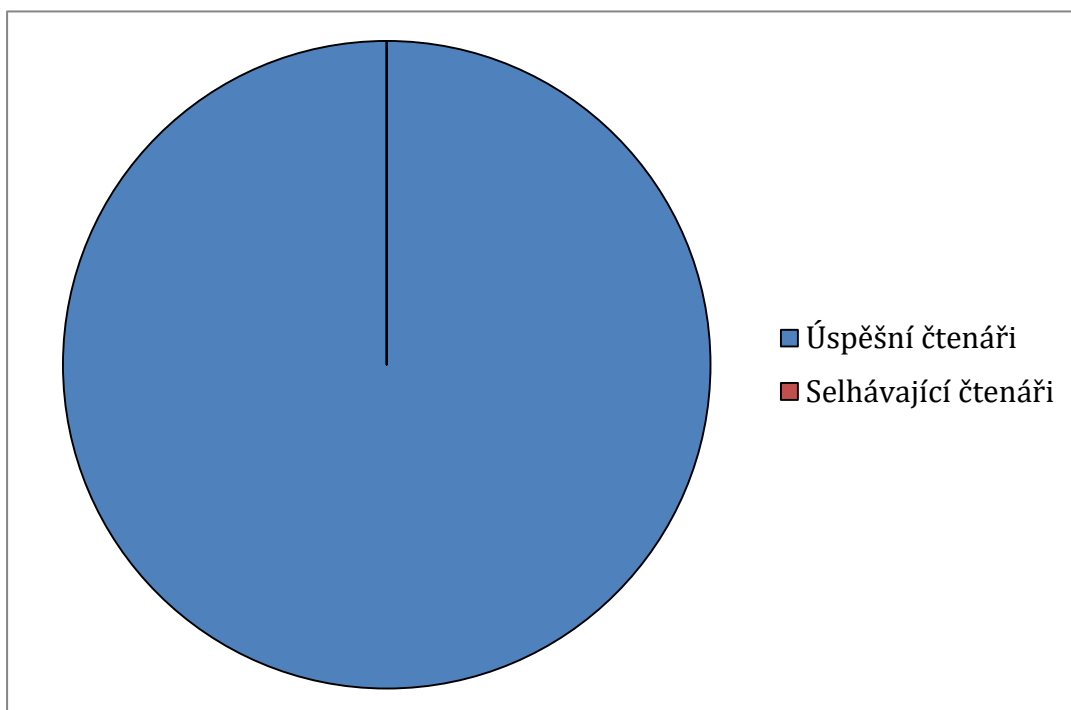
Graf 15 - Úspěšnost 15. čtení

NAHRÁVKA Č. 16

Tato nahrávka je první nahrávkou po Vánocích (viz příloha P). Nahrávka byla pořizena 3. ledna 2018 a všichni žáci by podle počátečních stanovených předpokladů měli bez obtíží číst kratší i delší text napsaný velkými tiskacími písmeny. Byla jsem tedy velmi zvědavá, zda se úroveň všech žáků srovnala a jsou schopni přečíst bez obtíží vybraný text. Vybrala jsem ukázkou z čítanky „MRÁZ“ (Wagnerová, 2006, str. 25). Byla jsem opravdu překvapená. Všichni žáci četli text bez větších obtíží. Nová žákyně měla sice drobné problémy s hláskováním, ale jelikož nastoupila déle, nebudou nyní brány jako selhávající. Většina žáků už navíc nemá potřebu hlasitého hláskování. Žáci úspěšně zvládli druhou fázi nácvičku. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 18) a vyobrazeno v grafu (graf 16).

Úspěšných čtenářů	16	100%
Selhávajících čtenářů	0	0%

Tab. 18 - Úspěšnost 16. čtení

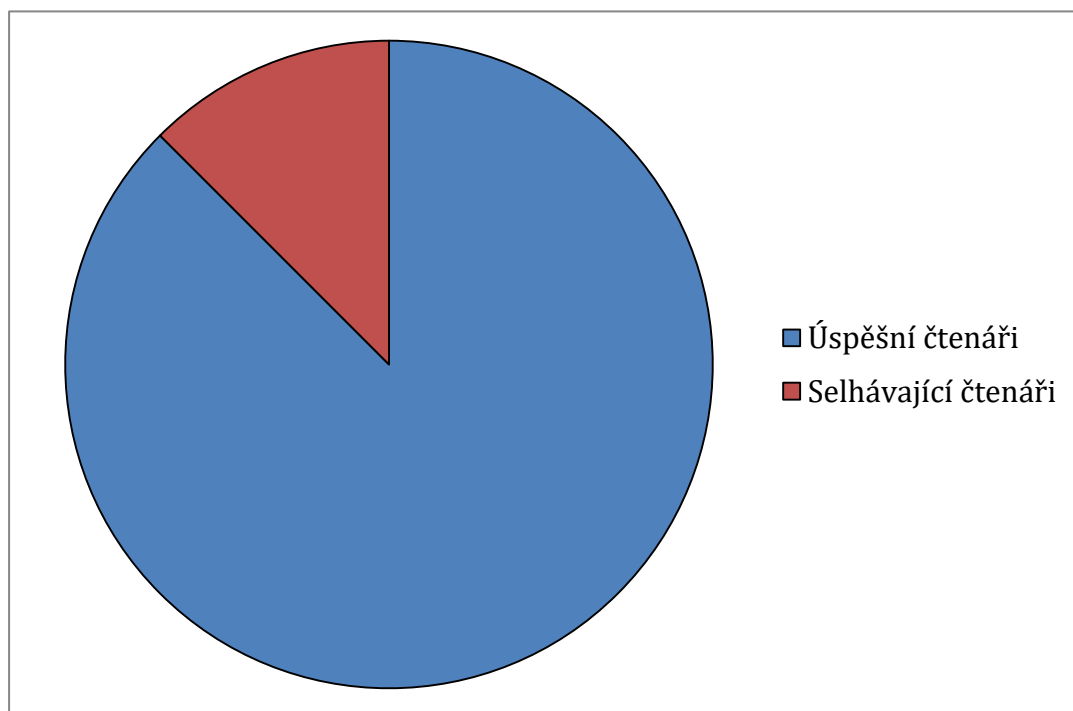
Graf 16 - Úspěšnost 16. čtení

NAHRÁVKA Č. 17

Předposlední nahrávka je věnovaná nácviku čtení skupin BĚ, PĚ, VĚ, MĚ, FĚ. Byla pořízena 10. ledna (viz příloha Q). Pro tento účel jsem zvolila text z pracovního sešitu (Wagnerová, 2009, str. 80). Dvěma žákům dělají tyto skupiny problém, mezi nimi je nová žákyně, u které se ale úroveň čtení opět oproti minulé nahrávce mírně zlepšila. Ostatní žáci čtou skupiny bez problémů. Většina žáků již nehláskuje slovo nahlas, ale pouze pro sebe potichu a nahlas pak vyslovuje již celé slovo. Do výuky mají všichni žáci zařazená na procvičení různá slova obsahující skupiny BĚ, PĚ, VĚ, MĚ a propojují je s obrázky, ty pak najdou vystavené po třídě. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 19) a vyobrazeno v grafu (graf 17).

Úspěšných čtenářů	14	87,5%
Selhávajících čtenářů	2	12,5%

Tab. 19 - Úspěšnost 17. čtení

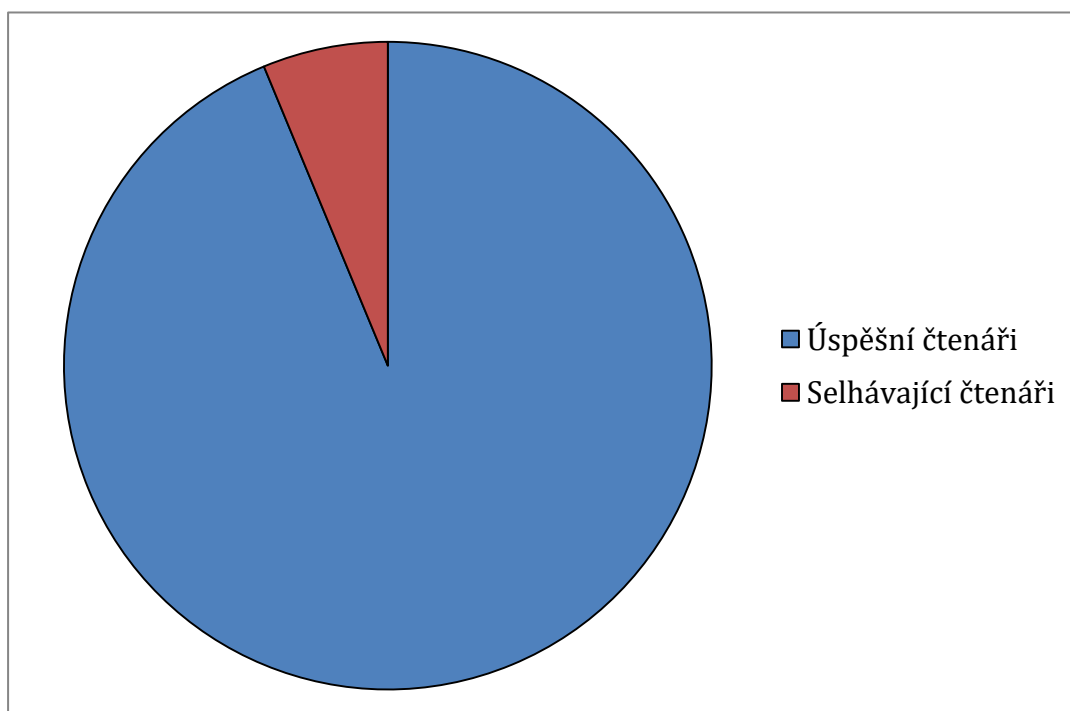
Graf 17 - Úspěšnost 17. čtení

NAHRÁVKA Č. 18

Poslední nahrávku jsem pořídila poslední týden prvního pololetí, tedy 17. ledna 2018 (viz příloha R). Vybrala jsem pohádku z čítanky „ČTYŘI MALÁ PRASÁTKA“ (Wagnerová, 2006, str. 42). Tento závěrečný text byl delší než předešlé texty. Velice mě potěšilo, že všichni žáci zvládli text přečíst, někteří s drobnými chybičkami u složitějších slov. Pokud se zaměřím na selhávajícího čtenáře, který měl se čtením potíže, udělal taktéž velké pokroky. Dělalí mu sice problémy slova obsahující písmeno s háčkem, ale to vše se dá ještě docvičit. Zařadíme tomuto žákovi k individuálnímu procvičování navíc slova, která písmena s háčkem obsahují. Někteří žáci četli pomaleji, jiní zvládali čtení plynule. Všichni se již snažili rozkládat na hlásky pouze potichu a vyslovovat slova najednou. Hlasitý rozklad se vyskytnul pouze u nové žákyně. Od chvíle kdy do třídy nastoupila, udělala veliké pokroky. Vyhodnocení úspěšnosti je popsáno v následující tabulce (tab. 20) a vyobrazeno v grafu (graf 18).

Úspěšných čtenářů	15	93,75%
Selhávajících čtenářů	1	6,25%

Tab. 20 - Úspěšnost 18. čtení

Graf 18 - Úspěšnost 18. čtení

DISKUSE

Výsledky výzkumu mě velice překvapily. Ke genetické metodě jsem byla mírně skeptická, jelikož jsem na tuto metodu slyšela jak ohlasy, tak zejména negativní názory. Ve vánočním období si žáci, kteří byli výzkumu podrobeni, četli svou první knížku a tím potvrdili mou hypotézu. Zjistila jsem, že genetická metoda je účinná ve více než 80%. Ve třídě stávající z 15 žáků byl pouze jeden selhávající čtenář. Výsledky ovlivnil, i když nevýrazně, příchod nové žákyně z Vietnamu, která uměla česky, s genetickou metodou se ale nesešla.

Žáci se naučili během první a druhé fáze nácviku čtení genetickou metodu číst texty velkými tiskacími písmeny buď téměř bezchybně, nebo s menšími obtížemi v určitých jevech. V počátcích výzkumu to byla zejména víceslabičná složitější slova, později nácvik složitějších jevů, jako je dvojhláska OU, písmena s háčkem nebo čtení měkkých souhlásek. Jako nejsložitější jsem vyhodnotila nácvik skupin DĚ, TĚ, NĚ, kdy žáci místo Ě četli E. U drtivé většiny ale tento problém častým čtením slov zaměřených na problematické skupiny vymizel. Někteří žáci chybovali tím, že se snažili ve čtení pospíchat a slova si domýšleli.

Úspěšnost zvládnutí nácviku jednotlivých jevů neklesla, kromě jediné nahrávky, kde byla 66,67%, pod 80%. Výzkum tak vytváří pozitivní zpětnou vazbu na práci paní učitelky, která v dané třídě čtení vyučovala. Nízké procento úspěšnosti, které vyšlo u nahrávky číslo 5, bylo zapříčiněno přechodem na texty v čítance, kde se vyskytovala obtížnější a delší slova.

Selhávajícím čtenářům byl v návaznosti na identifikaci obtíží okamžitě individuálně nastaven správný způsob reedukace formou her a cvičení zařazovaných do vyučování. Paní učitelka žáky při čtení motivovala pochvalami a zároveň opravovala jejich chyby, aby nedošlo k jejich nesprávnému zafixování. Neméně důležitá a také znatelná byla domácí příprava, díky které selhávající žák dokázal srovnat úroveň čtení se svými spolužáky a nová žákyně neměla problém docvičit promeškané jevy a zapojit se do aktuální fáze výuky, přestože pro ni byla genetická metoda nová.

Při výzkumu byl rovněž zřejmý přechod z hlasitého hláskování na tiché. Nejvíce znatelný přechod je mezi 15. a 16. nahrávkou. Je tedy jasné, že po 18. nahrávce již

lze plynule navázat na třetí fázi nácviku, a to čtení malých písmen. Žáci udělali velké pokroky také v rychlosti čtení. Zlepšení v rychlosti se projevilo u všech žáků. Prvotní nahrávky jsme začínali s jedním pracovním listem a případně krátkým textem z čítanky, postupně jsme zvládali delší texty kombinované s pracovním listem nebo učebnicí.

ZÁVĚR

Každá metoda, kterou se v dnešní době prvopočáteční čtení vyučuje, má své klady i zápory. Genetická metoda je v současném školství považována za moderní a průlomovou. Právě proto si získává stále více příznivců z řad rodičů, za jejichž dětství se jinou než analyticko-syntetickou metodou nevyučovalo. Existuje mnoho výzkumů zabývajících se srovnáváním kvality čtení analyticko-syntetickou a genetickou metodou. Rozhodla jsem se proto zaměřit právě na méně rozšířenou metodu genetickou a prozkoumala hlouběji její podstatu. V začátcích vzniku této diplomové práce jsem zaujímala stanovisko, že nejvhodnější metodou pro nácvik čtení je metoda analyticko-syntetická. Ve fázi výzkumu jsem si již tak jistá nebyla. Důvodem bylo zejména nadšení, motivace a radost žáků ze čtení, kdy si žáci sami již v prvním pololetí nosili na vyučování různé nápisy, články z dětských časopisů a krátké texty, které umějí sami přečíst. Zjistila jsem, že motivace je na prvním stupni základní školy velice důležitá a čtení touto metodou motivaci jednoznačně podporuje. Dalším důvodem byla určitě rychlost nácviku, jelikož v prvních dvou fázích používají žáci pouze velká tiskací písmena a nejsou tak přetěžováni čtyřmi tvary písmen najednou. Některá písmena dokonce žáci znají již z předškolního období. Překvapilo mě, s jakou lehkostí si žáci osvojovali nová písmena a posouvali se tak stále blíže k chvíli, kdy si sami přečtou svou první knížku, kterou najdou pod vánočním stromečkem.

Tato práce dokázala změnit můj pohled na prvopočáteční čtení a myslím si, že čtení genetickou metodou je pro analyticko-syntetickou metodu rovnocenným partnerem.

RESUMÉ

Diplomová práce pojednává o genetické metodě prvopočátečního čtení a jejím užití v praxi. Je rozdělena do dvou částí. V teoretické části se zabývám problematikou prvopočátečního čtení, předpoklady, schopnostmi a dovednostmi žáků v dané problematice. Podrobně se také věnuji jednotlivým fázím nácviku čtení genetickou metodou, její historii a způsobům reedukace selhávajících čtenářů. V praktické části diplomové práce jsem vytvořila tematický plán výuky Českého jazyka zahrnující nácvik genetickou metodou, který byl následně použit přímo ve výuce. Svůj výzkum jsem doplnila o rozhovor s paní učitelkou, která genetickou metodu vyučuje. Dále jsem prostřednictvím přímého pozorování zjišťovala, zda jsou žáci, kteří nastoupí v září do školy, schopní v období Vánoc samostatně přečíst bez větších či menších problémů svou první knížku, případně jaká oblast čtení jim způsobuje největší potíže.

RESUMÉ

The diploma thesis deals with the genetic method of initial reading and its use in practice. It is divided into two parts. In the theoretical part it deals with problems of initial reading, prerequisites, abilities and skills of pupils in the given subject. I also deal with the individual stages of reading through the genetic method, its history and ways of reeducating failing readers. In the practical part of the diploma theses I created a thematic plan of teaching the Czech language, including practical teaching by the genetic method, which was subsequently used directly in the teaching. I have supplemented my research with an interview with a teacher who teaches the genetic method. I've also been using direct observation to find out if the pupils who attend school in September are able to read their first book independently or without difficulty reading the biggest issue during the Christmas season.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

DITTRICH, Pavel 1993. *Pedagogicko-psychologická diagnostika*. Praha. ISBN 80-85467-06-2.

DOLEŽALOVÁ, Jana 2005. *Funkční gramotnost – proměny a faktory gramotnosti ve vztazích a souvislostech*. Hradec Králové – Gaudeamus. ISBN 807041-115-5.

DOLEŽALOVÁ, Jana 1998. *Prvopočáteční čtení*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-938-5.

DOLEŽALOVÁ, Jana a kol. 2001. *Současné pohledy na výuku elementárního čtení a psaní*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-100-7.

FABIÁNKOVÁ, Bohumíra, HAVEL, Jiří a NOVOTNÁ, Miroslava 1999. *Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-64-8.

FASNEROVÁ, Martina 2018. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0289-1.

FASNEROVÁ, Martina 2012. *Vybrané kapitoly z elementárního čtení a psaní*. Olomouc. ISBN 978-80-244-3143-7.

FRÜHAUFOVÁ, Věra, MIŇHOVÁ, Jana a MRÁZOVÁ, Eva 1991. *Vybrané pedagogické a psychologické problémy výuky elementárního čtení a psaní*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně. ISBN 80-7044027-9.

HENDL, Jan 2008. *Kvalitativní výzkum, základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.

JEDLIČKA, 1972. *Úvod do metodiky elementárního čtení a psaní*. Ostrava.

KOCUROVÁ, Marie a kol. 2012. *Analyticko-syntetická a genetická metoda ve výuce čtení*. Praha. ISBN 978-80-7290-578-2.

KOHOUTEK, 1968. *Pohled do historie vyučování čtení, psaní a počítání v počátečním stádiu*. Olomouc.

KOŘÍNEK, Miroslav, KŘIVÁNEK Zdeněk 1989. *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-706-6052-X.

KOŽÍŠEK, Josef 1925. *Počátky čtení*. Praha. Státní nakladatelství.

KOŽÍŠEK, Josef 1985. *Poznámky čítance malých „Poupata“*. Praha: Státní nakladatelství.

- KOŽÍŠEK, Josef 1913. *Rozpravy o čtení elementárním*. Praha.
- KOŽÍŠEK, Josef 1914. *Slabikář Poupata*. Praha: Státní nakladatelství.
- KOŽÍŠEK, Josef 1928. *Studánka*. Praha: Státní nakladatelství.
- KŘIVÁNEK, Zdeněk 1991. *Cvičení k didaktice prvopočátečního čtení a psaní*. Praha. ISBN 80-7066-510-6.
- KŘIVÁNEK, Zdeněk, WILDOVÁ, Radka a kol. 1998. *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-86039-55-2.
- KŘOVÁČKOVÁ, Blanka 2014. *Pedagogický a psychologický slovník*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-513-4.
- MATĚJČEK, Zdeněk 1995. *Dyslexie. Specifické poruchy učení*. Jinočany. ISBN 80-85787-27-X.
- MATĚJČEK, Zdeněk 1972. *Vývojové poruchy čtení*. Praha. ISBN 14-534-72.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří 2013. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- SANTLEROVÁ, Květoslava 1995. *Metody ve výuce čtení a psaní*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-05-2.
- SINDELAR, Brigitte 2007. *Předcházíme poruchám učení: soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367262-1.
- SELIKOWITZ, Mark 1998. *Dyslexie a jiné poruchy učení*. Praha: Grada. ISBN 80-716-9773-7.
- SKUTIL, Martin 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.
- SVOBODA, Pavel 2008. *Cvičení pro rozvoj čtení*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-396-3.
- SYROVÁ, Lenka 2014. *Hrajeme si ve škole i doma*. Praha: Fraus. ISBN 978-80-7489-003-1.
- ŠUBOVÁ, Libuše 2006. *Předpoklady pro čtení a psaní příprava dětí pro vstup do základní školy*. Olomouc: Votobia. ISBN 80-7220-278-2.
- VORBES, Tomáš 1875. *Metody vyučování ve čtení a jejich historický vývoj*. Hradec Králové
- WAGNEROVÁ, Jarmila 1996. *Jak naučit číst podle genetické metody*. Plzeň: Západočeská univerzita. ISBN 80-7082-309-7.

WAGNEROVÁ, Jarmila 2000. *Vývoj českého slabikáře od nejstarších dob do současnosti*. Plzeň: Západočeská univerzita. ISBN 80-7082-585-5.

WAGNEROVÁ, Jarmila 2002. *Učíme se číst Pracovní sešit k 1. dílu učebnice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-7235-196-6.

WAGNEROVÁ, Jarmila 2005. *Učíme se číst*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-7235-308-X.

WILDOVÁ, Radka 2002. *Aktuální problémy didaktiky prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-7290-103-6.

WILDOVÁ, Radka 2005. *Rozvíjení počáteční čtenářské gramotnosti*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-7290-228-8.

ZELINKOVÁ, Olga 2000. *Poruchy učení*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-514-1.

ZELINKOVÁ, Olga 2001. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-544-X.

DALŠÍ ZDROJE

PORTÁL 2018. Pedagogika. Cvičení pro rozvoj čtení. *Nakladatelství Portál* [online] ©2018 [cit. 18. 6. 2018]. Dostupné z: <https://obchod.portal.cz/pedagogika/cviceni-pro-rozvoj-cteni>.

SYROVÁ, Lenka 2015. Průpravné období. *Čtení genetickou metodou* [online] ©2015 [cit. 18. 6. 2018]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/genetickecteni/etapy-vyuky/1-pruapravne-obdobi>.

SYROVÁ, Lenka 2015. Svět písmen. *Čtení genetickou metodou* [online] ©2015 [cit. 18. 6. 2018]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/genetickecteni/etapy-vyuky/2-velka-tiskaci-pismena/2-svet-pismen>.

SYROVÁ, Lenka 2015. Svět slov. *Čtení genetickou metodou* [online] ©2015 [cit. 18. 6. 2018]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/genetickecteni/etapy-vyuky/2-velka-tiskaci-pismena/3-svet-slov>.

SYROVÁ, Lenka 2015. Svět příběhů. *Čtení genetickou metodou* [online] ©2015 [cit. 18. 6. 2018]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/genetickecteni/etapy-vyuky/2-velka-tiskaci-pismena/4-svet-pribehua>.

SYROVÁ, Lenka 2015. Svět malých písmen. *Čtení genetickou metodou* [online] ©2015 [cit. 18. 6. 2018]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/geneticecteni/etapy-vyuky/5-svet-malych-pismen>.

SYROVÁ, Lenka 2015. Hrajme si ve škole i doma. *Čtení genetickou metodou* [online] ©2015 [cit. 18. 6. 2018]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/geneticecteni/ucebnice/hrajeme-si-ve-skole-i-doma>.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Obr. 1 - Ukázka cvičení na rozlišování znaků	26
Obr. 2 - Ukázka cvičení na rozlišování písmen	27
Obr. 3 - Ukázka cvičení na sledování čáry	28
Obr. 4 - Ukázka cvičení na sledování čáry	29
Obr. 5 - Učebnice Učíme se číst	33
Obr. 6 - Pracovní sešit Učíme se číst	34
Obr. 7 - Čítanka pro prvňáčky	35
Tab. 1 - Tematický plán na Český jazyk	36
Tab. 2 - Rozvrh výzkumu	40
Tab. 3 - Úspěšnost 1. čtení	41
Tab. 4 - Úspěšnost 2. čtení	42
Tab. 5 - Úspěšnost 3. čtení	43
Tab. 6 - Úspěšnost 4. čtení	44
Tab. 7 - Úspěšnost 5. čtení	45
Tab. 8 - Úspěšnost 6. čtení	46
Tab. 9 - Úspěšnost 7. čtení	47
Tab. 10 - Úspěšnost 8. čtení	48
Tab. 11 - Úspěšnost 9. čtení	49
Tab. 12 - Úspěšnost 10. čtení	50
Tab. 13 - Úspěšnost 11. čtení	51
Tab. 14 - Úspěšnost 12. čtení	52
Tab. 15 - Úspěšnost 13. čtení	53
Tab. 16 - Úspěšnost 14. čtení	54
Tab. 17 - Úspěšnost 15. čtení	55
Tab. 18 - Úspěšnost 16. čtení	56

Tab. 19 - Úspěšnost 17. čtení	57
Tab. 20 - Úspěšnost 18. čtení	58
Graf 1 - Úspěšnost 1. čtení	41
Graf 2 - Úspěšnost 2. čtení	42
Graf 3 - Úspěšnost 3. čtení	43
Graf 4 - Úspěšnost 4. čtení	44
Graf 5 - Úspěšnost 5. čtení	45
Graf 6 - Úspěšnost 6. čtení	46
Graf 7 - Úspěšnost 7. čtení	47
Graf 8 - Úspěšnost 8. čtení	48
Graf 9 - Úspěšnost 9. čtení	49
Graf 10 - Úspěšnost 10. čtení	50
Graf 11 - Úspěšnost 11. čtení	51
Graf 12 - Úspěšnost 12. čtení	52
Graf 13 - Úspěšnost 13. čtení	53
Graf 14 - Úspěšnost 14. čtení	54
Graf 15 - Úspěšnost 15. čtení	55
Graf 16 - Úspěšnost 16. čtení	56
Graf 17 - Úspěšnost 17. čtení	57
Graf 18 - Úspěšnost 18. čtení	58

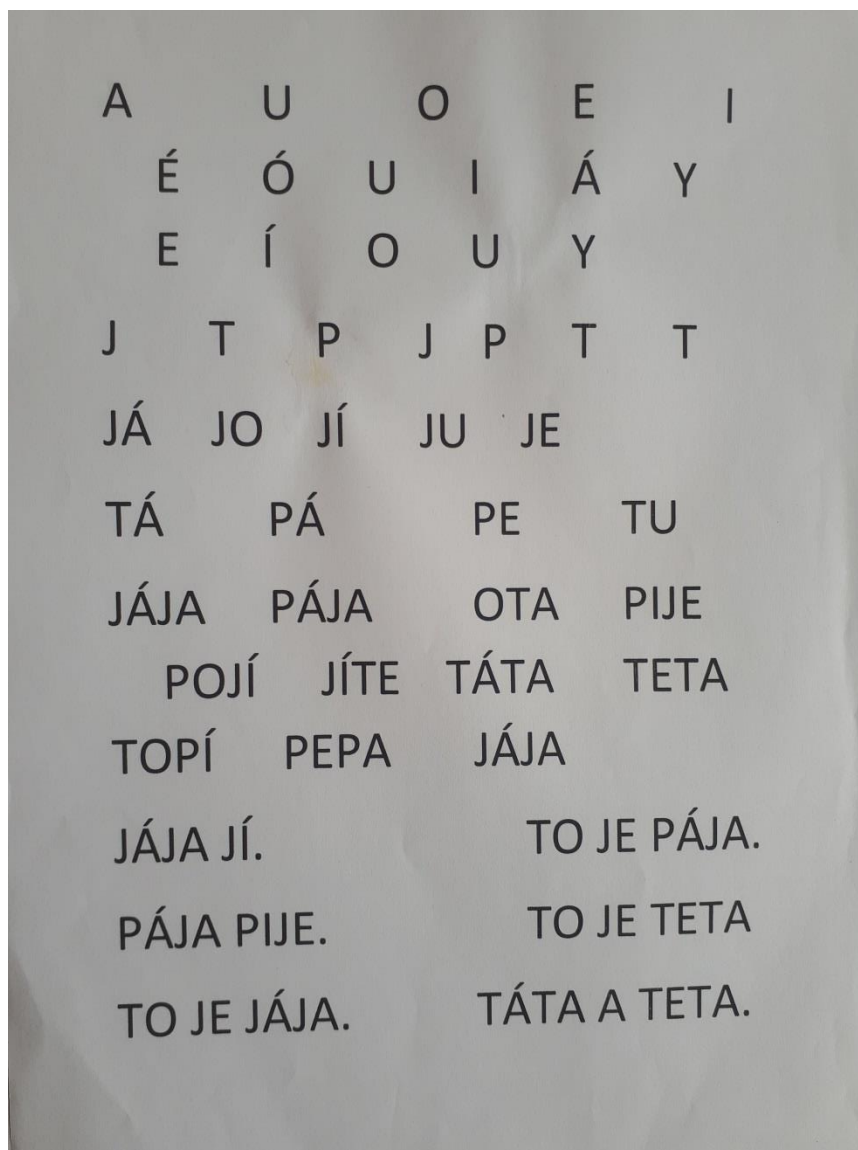
SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - rozhovor	[CD]
Příloha B nahrávka 1	[CD]
Příloha C nahrávka 2	[CD]
Příloha D nahrávka 3	[CD]
Příloha E nahrávka 4	[CD]
Příloha F nahrávka 5	[CD]
Příloha G nahrávka 6	[CD]
Příloha H nahrávka 7	[CD]
Příloha CH nahrávka 8	[CD]
Příloha I nahrávka 9	[CD]
Příloha J nahrávka 10	[CD]
Příloha K nahrávka 11	[CD]
Příloha L nahrávka 12	[CD]
Příloha M nahrávka 13	[CD]
Příloha N nahrávka 14	[CD]
Příloha O nahrávka 15	[CD]
Příloha P nahrávka 16	[CD]
Příloha Q nahrávka 17	[CD]
Příloha R nahrávka 18	[CD]
Příloha S	I
Příloha T	II
Příloha U.....	III
Příloha V.....	IV
Příloha W	V
Příloha X	VI
Příloha Y	VII

Příloha Z	VIII
Příloha AA	IX
Příloha AB	X
Příloha AC	XI

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA S

(Vlastní tvorba)

PŘÍLOHA T

BOB	BOBEK	BOJÍ	BIJE	
TOPÍ	TAJE	BULÍ	TÁTA	
TETA	TULÍ	BOBÍK	PIJE	PÁJA
OTA	JÍTE	POJÍ	PEPA	JÁJA

TO JE BOB.

TO JE BOBEK.

BOBEK JÍ.

BOB PIJE.

BOB A BOBEK.

BOB A BOBEK PIJÍ.

TÁTA A TETA

JÁJA A PÁJA

PEPA TOPÍ.

(Vlastní tvorba)

PŘÍLOHA U

ČERT A KÁČA

KÁČA A ČERT

TO JE KÁČA. TO JE ČERT.

KÁČA PIJE ČAJ. TO JE TETA.

TOM JÍ. JE TO JOJO?

ČERT ČARUJE. KÁČA ČTE.

OTA PIJE ČAJ. TO JE AUTO.

BOB A BOBEK PIJÍ ČAJ.

JÁJA A PÁJA TOPÍ.

(Vlastní tvorba)

PŘÍLOHA V

KRÁL A KRÁLOVNA

KRÁLOVNA A KRÁL

TO JE KRÁL. TO JE KRÁLOVNA.

TETA KRÁJÍ. KÁJA PIJE ČAJ.

JE TO TAK? KÁJA JE JELITO.

TÁTA TOPÍ. OTA JE KRÁL.

BALÓN LETÍ. KOLO JEDE.

AUTO JEDE. ALENA PIJE ČAJ.

TÁTA JE KRÁL. TETA PLETE.

(Vlastní tvorba)

PŘÍLOHA W

DANA JE DOMA. DAVID JEDE DOMŮ.

DÁDA MÁ MED. LÍDA VEDE TONDU.

DÁME DO VÁZY VODU.

KDE JE DANA?

BAJAJA ZABIL DRAKA.

TONDA JÍ MED.

DAVID MÁ MÁMU. DANA MÁ TÁTU.

KAM JEDE DAVID?

TONDA JEDE NA KOLE.

DÁDA RÁDA MALUJE.

DAN MÁ DUDLÍK. DŮM MÁ 2 OKNA.

(Vlastní tvorba)

PŘÍLOHA X

TO JE HRÁŠEK. TO JE LIŠKA.

OLA MÁ KOŠÍK. DAVID MÁ UŠI.

TOMÁŠ ŠEL DO LESA. OTA ŠIJE.

MÍŠA PÍŠE DOPIS. KAPR MÁ ŠUPINY.

PIŠ POMALU! VÁŠA NESE ŠIŠKU.

TÁTA MÁ KOŠILE.

TOMÁŠ NOSÍ ŠÁLU.

MÁMA NOSÍ ŠÁTEK.

VAŠE SÁRA ŠIJE ŠATY.

TO JE NAŠE ŠKOLA.

NAŠE KOČKA MICKA NESE MYŠ.

(Vlastní tvorba)

PŘÍLOHA Y

JIŘINA PEČE KUŘE. ŘEHOŘ JE U MOŘE.
JE TO ŘEPA? ŘÍP JE VELIKÝ KOPEC.
ŘEKA VLTAVA TEČE PRAHOU.
NA DVOŘE JE KUŘE.
SIMONA POTŘEBUJE SVETR.
RÁNO BYLA HUSTÁ MLHA.
POTŘEBUJI NOVOU VLNU.
ŘEHOŘ MALUJE VLAK.
KARKULKU POTKAL V LESE VLK.
PO TVÁŘI MI TEKLA SLZA.
MÁMA VAŘÍ ŘEPU. ZAVŘI SEŠIT.
OTEVŘU MODROU TAŠKU.
JAUTO HOUKÁ. MOUCHA BZUČÍ.
HOUPAČKA SE HOUPÁ. HOUBY ROSTOU.
NA LOUCE STOJÍ KOLOUŠEK.

(Vlastní tvorba)

PŘÍLOHA Z

ŽÁBA	ŽENA	RŮŽE	BOŽENA
ŽITO	KŮŽE	LYŽE	UŽOVKA
RŮŽOVÁ	ŽIJE	ŽÍLA	MAŽU
ŽÍŽALA	ŽÁCI	ŽUPAN	LYŽAŘ

RŮŽENA ŽALUJE NA ZUZANU.

ŽÁBA JE ZELENÁ.

ŽÍŽALA LEZE PO ZEMI.

UŽOVKA SE PLAZÍ.

BOŽENU BOLÍ ŽALUDEK.

RŮŽE MŮŽE BÝT RŮŽOVÁ.

UŽOVKA VYPADÁ JAKO HAD.

ŽABIČKA SE KRČÍ V RÁKOSÍ.

(Vlastní tvorba)

PŘÍLOHA AA

JENÍK	PERNÍK	TATÍNEK	
TICHO	DÍRA	DIVÁK	ŠTIKA
KLADIVO	NIC	ŽENICH	TIKÁ
KONÍK	UTÍKÁ	KOSTI	TONÍK
DÍLNA	LIDI	HODINY	DÍL

TICHO LÉČÍ.

HODINY TIKAJÍ.

V DIVADLE SEDÍ DIVÁCI.

NIKDO TU NENÍ.

VODNÍK JE POD LODÍ.

JENÍK LOUPÁ PERNÍK.

BUDÍK NÁS RÁNO BUDÍ.

TONÍK SE DÍVÁ NA POHÁDKU.

(Vlastní tvorba)

PŘÍLOHA AB

DĚDA DĚTI VE TŘÍDĚ KOTĚ
TĚSTOVINY KONĚ ZDENĚK NITĚ
LABUTĚ ODĚVY DĚLO KÁNĚ TĚLO
MLÁDĚ NĚCO V BOTĚ SLŮNĚ
TĚSNÝ

LIŠKA SNĚDLA HRÁŠEK.

DĚDO, KDE JSOU MÉ DĚTI.

DĚTI ŠLY NA VÝLET.

NA OBRÁZKU JE KOTĚ.

ANIČKA NAŠLA BAREVNÉ NITĚ.

DĚDEČEK SE TĚŠÍ NA DĚTI.

NA MOŘI PLUJÍ LODĚ.

(Vlastní tvorba)

PŘÍLOHA AC

GUMA	GULÁŠ	GAZELA	OLGA
VAGÓN	GÁBINA	LEGO	GARÁŽ
IGOR	ANGÍNA	GENERÁL	FOTÍ
FIČÍ	HAFAN	FOUKÁ	FIALKA
FERDA	ŽIRAFÁ	FOTBAL	GRAMOFON
ŽOFKA	FOTOGRAF	TELEFON	FÍK

FANOUŠ HRAJE NA FLÉTNU.

FILIP SI BALÍ KUFR.

OLGA FOTÍ GÁBINU.

ŽOFKA ČTE FERDU MRAVENCE.

FANDA CVIČÍ PSA FÍKA.

VENKU FIČÍ VÍTR.

FERDA VOLÁ NA FRANTIŠKA.

(Vlastní tvorba)